

Gozsdu

A

Kárier

QZK

N.M.

77.713

OSZK

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár

A KÁRIER

SZINMŰ
NÉGY FELVONÁSBAN

IRTA
GOZSDU ELEK

BUDAPEST, 1911

DEUTSCH ZSIGMOND ÉS TÁRSA (KEMÉNY MIKSA)
KÖNYVKERESKEDÉSE V., FERENCZ JÓZSEF-TÉR 6.

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár

A közönséges kiadáson kívül, készült még magyar
merített papiroson huszonöt számozott példány, melyek
mindegyike nyomtatott folyó számmal van megjelölve.

A KÁRIER

SZINMŰ
NÉGY FELVONÁSBAN

IRTA
GOZSDU ELEK

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár

BUDAPEST, 1911

DEUTSCH ZSIGMOND ÉS TÁRSA (KEMÉNY MIKSA)
KÖNYVKERESKEDÉSE V., FERENCZ JÓZSEF TÉR 6.

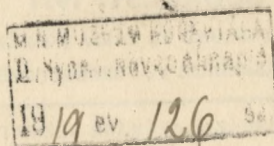
SZINHÁZAK SZÁMÁRA KÉZIRAT

7/62

77713

SZEMÉLYEK:

Hammerstég Leopold gróf
Weér Endre képviselő
Weér Endréné szül. Hammerstég Hanna grófnő
Vass Emil a Nemzeti Érdekek tulajdonosa és szerkesztője
Hammerstég Lízi grófnő
özv. báró Adenau Sibyll szül. Székhelyi bárónő
Regőczey Ferencz, Hammerstég Leopold ügyvédje
Gömöry Béla képviselő
Gömöry Béláné
özv. Pfann Geraldine grófnő
Szendrey Miska képviselő
Szendrey Miskáné Marianne
Albert Lucy bárónő
Bánhegyi Albert
Ambro Zoltán, Weér Endre titkárja
Péter inas
Miska inas
Teréz szobaleány
Egy inas

J e g y z e t: Hammerstég Leopold 63 éves; Weér Endre 35 éves; Weér Endréné 38 éves; Vass Emil 40 éves; Hammerstég Lízi 60 éves; Adenau Sibyll 33 éves; Regőczey Ferencz 56 éves; özv. Pfann Geraldine 63 éves; Ambro Zoltán 24 éves.

ELSŐ FELVONÁS

Országos Széchényi Könyvtár

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár

Előkelő angol izlés szerint berendezett tágas dolgozó szoba. Déli tizenkét óra. Weér Endre az íróasztal előtt ül és ujságot olvas. Ambró Zoltán nagyon sok felnyitott távirattal és egy színes selyem szalaggal átkötött levél csomaggal a kezében belép.

WEÉR: Jó reggelt Zoltán! Nos megint sürgönyök!

AMBRÓ: Ezek mind a déli megyékből jöttek.

WEÉR: A déli megyékből? Hát persze — ezek csak reggel kapják a postát — és hány van?

AMBRÓ: Háromszáz és a tegnapi hatszáz — összesen eddig kilencszáz! —

WEÉR: Helyes! Jól van. Ez a közvélemény; ezt nem rendezte senki, ez nem puffanó tűzijáték — most a magyar lelkek beszélnek, az igazi hazafiság hangja ez!

AMBRÓ: Végre megértették az időnket —

WEÉR: De csak a középbirtokosok és a parasztok — oh, az urak még nem!

AMBRÓ: A legszebb neveket kiválogattam és közöltem Endreivel, hogy lapunk még ma este hozhassa.

WEÉR: Helyes — — helyes! De talán jó lett volna valamennyit közölni! Eh — igazad van — minek! Levertem őket és ők megéreztek az öklömet! A parlament megértette, hogy az állam nem lehet földes ur. Az állam rossz gazda — minden ur rossz gazda.

AMBRÓ: Annyi idő óta az első modern és reális siker!

WEÉR: Hát persze — hiszen ez nem volt elkerülhető! Az állam és a közalapítványok földje oda jut, ahova való — a kisemberek kezébe és a többi nagy birtok majd utána indul. Szeretni kell a földet! És lehet tizezer, százezer holdat szeretni? Kertekben és nem pusztákon terem az arany és ezt eddig nem akarták megérteni!

AMBRÓ: (A levélcsomagot leteszi az asztalra és kissé halkán mondja) A könyvtárban találtam.

WEÉR: Ah — levelek — szerelmes levelek! Csodálatos! Épen ma kell őket látnom!

(a kezébe veszi a leveleket) Épen ma! Remélem elolvastad őket?

AMBRÓ: Nem; az az megnéztem egyet!

WEÉR: Nohát elolvastad! Persze, hogy elolvastad!

AMBRÓ: Csak egyet-kettőt néztem át.

WEÉR: Hát állapodjunk meg abban, hogy valamennyit elolvastad.

AMBRÓ: Sokat tűnődtem, hátha illetéktelen kezekbe kerülnek —

WEÉR: Ezek már nem levelek, — ezek már sarkophágók és meghalt szerelmi vallomások nyugszanak bennük. Köszönöm a figyelmedet Zoltán! És tetszenek neked a levelek?

AMBRÓ: Szomoruk és szépek!

WEÉR: Mindig szomorú volt és beteges — — és mégis szép — — nagyon szép. Aztán meghalt — aztán elfelejtettem és most ime megjelent! Hogy mulik az idő!

Weér Endréné, Hammerstég Hanna grófiné belép.

HANNA: Jó reggelt Endre! Jó reggelt! (gyöngéden megöleli) Elolvastam a lapokat, mind-

mind elolvastam és nagyon büszke vagyok! Milyen szépen ünnepelnek téged! A nagy beszédedet is elolvastam!

WEÉR: Te kételkedtél, te lebeszéltél és — ugye mondtam, győzőm kell! A többség mellettem van, leszavaztuk a kormányt és ki tudja — — lehet — hogy mi fogjuk intézni az ország sorsát!

HANNA: Mi? Ezt nem szeretném Endre! Én talán büszke vagyok a sikeredre — és mégis politikai ellenfeled vagyok. Nem édes uram — nem az eszemmel vitatkozom veled, hiszen te erősebb vagy mint én, hanem a szívem minden csepp vérével szeretem a földet és harcolni fogok veled, amíg csak élek. Hiszen az a föld a miénk, abban van az erőnk, a díszünk, a szeretetünk és minden erényünk! Ne bánts a földet! Ne bánts édes uram!

WEÉR: A munkában van minden ember dísze és erénye. A földesur nem dolgozik!

HANNA: Nem dolgozik — mondod! Lehet hogy nem dolgozik és mégis érzem, hogy

mindnyájunk ereje a szép, a jó földben van és te megvted és te lenézed azt a szüz, azt a mocsoktalan nemes mezei munkát!

WEÉR: A föld-munka nagy arányokban Afrika való — itt nálunk, kis arányokban kultúra! (Ambróhoz) Zoltán — mégis közölni kell a gazda egyesületi táviratokat. Telefonálj Endreinek, hogy nagy súlyt helyezek a gazdasági egyesületek álláspontjára. Vezércikket kell róluk írni! Hány egyesület sürgönyözött?

AMBRÓ: Hatvanöt!

WEÉR: Valamennyit közölni kell!

AMBRÓ: Azonnal intézkedni fogok! (kimegy)

WEÉR: Nem szeretem a reklámot — de látod ez az akcióhoz tartozik.

HANNA: Endre — én nem tudom megérteni, hogy a föld alsóbb rendű érték volna, mint az ipar, vagy a pénz.

WEÉR: Feltétlenül szükséges — de minden nyers termelés alsóbbrendű, mert nehézkes!

HANNA: És a föld nem kíván munkát?

WEÉR: Igen — de hasznosan csak kis terü-

letekben lehet dolgozni, és azért sok kezre kell ez a munkát bízni — —

HANNA: Tehát fel akarod osztani?

WEÉR: Igen!

HANNA: Felosztani — felosztani! És mit csinálunk mi a pénzzel?

WEÉR: Csipkéket csinálunk belőle, édes!

HANNA: Csipkéket! De mi csak szántani tudunk!

WEÉR: Buza — kukoricza — buza — kukoricza — szinte dallamosan hangzik ugye? De monoton — nagyon monoton!

HANNA: És mégis szeretem! (megpillantja a leveleket és kissé tréfás hangon kérdezi) Mi ez? Piros szalaggal van átkötve —

WEÉR: Találd ki!

HANNA: Nem tudom!

WEÉR: Találd ki — no, találj ki!

HANNA: Nem tudom!

WEÉR: Hát — no? no — — hát szerelmes levelek!

HANNA: Szerelmes levelek?

WEÉR: Igen, szerelmes levelek!

HANNA: Össze vannak kötve, tehát régiek, és nem érdekelnek.

WEÉR: Hiszen maga szereti a régiségeket —

HANNA: És te?

WEÉR: Én a te Queen Anna salonodat muse-alis érzéssel szeretem.

HANNA: Látnod, és én élni szeretek benne!

WEÉR: Ezek a levelek is régiségek és ha már meglátta őket, hát kérem nézze meg!

HANNA: Nem akarok indiscrète lenni —

WEÉR: Közöttünk nem lehetnek titkok!

HANNA: Ah — nem miattad, hanem a miatt aki írta.

WEÉR: De hiszen nem ismerted!

HANNA: Az mindegy, ő most itt van közöttünk és szégyelli magát!

WEÉR: Igazad van. Elégetem őket. Édes Hanna — neked mindig igazad van! Elégetem!

HANNA: Félsz tőlük?

WEÉR: Én senkitől sem félek Hanna!

HANNA: Én nyugodt vagyok. Oh, én tudom minden férfi özvegy és nekem soha sem volt az az illuzióm, hogy én vagyok az első

akit szeretsz — de én szeretlek és csodállak még akkor is mikor a tüzzel játszol mint valami gyermek.

WEÉR: Én sohasem játszottam a szerelemmel!

HANNA: Nem arra gondoltam Endre!

WEÉR: Hát mire?

HANNA: A földre! Minden ujitástól félek és csak azt tartom jónak, ami mint kipróbált jó, ránk maradt.

WEÉR: No édes, gyere ide, így, csókolj meg és mi ketten sohase beszéljünk politikáról. Te csak szeress engem minden bűneimmal!

HANNA: És neked ugye — sok bűnöd van?

WEÉR: Minden férfit a bűneivel együtt kell szeretni! Mind bűnös — mind. Hát igen, nekem is vannak bűneim — de te jó vagy, csak jó!

HANNA: Ugye? Mond csak Endre, az a másik — — aki a leveleket írta — ugye az fiatalabb volt mint te?

WEÉR: Ne beszéljünk róla!

HANNA: Ugye — fiatalabb volt mint te — és nem volt olyan vén — — mint én!!

WEÉR: Hanna!

HANNA: Mindegy! Mindegy! Én boldog vagyok és — a többi mellékes.

Hammerstég Leopold belép Borotvált képű szikár, előkelő öreg ur.

LEOPOLD: (kezet csókol a hugának, gyöngéden megczirogatja az arczát) Hogy aludtál édes Hanna? Lizi is jön mindjárt! (kezet fog Weer-rel) Remélem már kiheverted a tegnapi győzelmedet!

WEÉR: Keveset aludtam.

LEOPOLD: Hát persze — a siker felizgatott!

WEÉR: Nem! Játék volt az egész és pedig biztos játék!

LEOPOLD: Játék? És te azt játéknak nevezed mikor a vérünket, az erőnket akarod elvenni!

WEÉR: Én nem vért, én munkát akarok!

LEOPOLD: Ez szép! Az állami birtokok — az alapítványi birtokok helyes — de — —

WEÉR: A hitbizományok ugye?

LEOPOLD: Igen, a hitbizományok — aztán a papi birtokok és aztán a nagy birtokok —

és végül — te tudod, a pénz gurúl — és végül következnek a földönfutók!

WEÉR: Nem. A munka; az intensív munka!

LEOPOLD: A munka!

WEÉR: Én nem látom át, hogy a dologtalan kis királyokra ma még szükség volna. A pénz, ha a nagybirtok formáját veszi föl önző és uralkodni vágyik — a pénz a munkaformájában nem akar uralkodni!

LEOPOLD: Értem. A régi jelszavak!

WEÉR: Nem Leopold. A nagybirtok a maga nehéz mozgásával aristokratikus érték, — a fürge pénznek pedig demokratikus természete van és annak a kezébe megy, aki megdolgozik érte.

LEOPOLD: A földben van a gyökerünk és felesleges kezek itt nincsenek. A fekete barázdában van minden erőnk. És te, a tegnapi sikerreddel elkezdted a romboló munkát. Jegyezd meg — amint a magyar ur elveszti a földet — vége! Vége!

WEÉR: Eh — feudális félelmek! Nézd Leopold — a dolog így áll: nagy birtokok —

kevés magyar — sok apró birtok — sok magyar. A magyar nem mer szaporodni — nincsen földje hát hová szaporodjon az istenadta! Pedig nekünk sok magyarra van szükségünk!

LEOPOLD: De elfogy a magyar ur és elfogynak a tradicziók és minden szent ideáljaink!

WEÉR: Hát aztán? Figyelj csak — az ur becsületes áron eladja a földjét de diszitésképen megtart annyit, amennyit a bal kezének kis ujjával eligazgat. A pénzét gyümölcsöző munkába fekteti és a pénzzé vált föld így hozza meg a busás jövedelmet és így marad a magyar ur gazdag. A többi magyar pedig neki fekszik a maga kicsi birtokának és az ő kezén ez a kicsi föld aranyat termel. Dolgozik tehát ur és paraszt egyaránt és ebből az együtt dolgozásból kerül ki a magyarok gazdagsága és hazafisága! A szegény ember nem lehet jó hazafi! A hazafiság a fölöslegből virágzik ki. Különben ezt már tegnap mind elmondtam!

LEOPOLD! Ezt az országot mindig az urak tartották fenn!

WEÉR: Azt senki sem tudja, hogy ki vagy mi tartotta fenn eddig! Mialatt csodálatra méltó nyugalommal szántottunk tovább, a véletlen vigyázott reánk, de bizonyos az, hogy most ezt a pompás országot nekünk kell fentartani — különben földönfutokká tesz bennünket az idegen pénz!

LEOPOLD: De meddig marad ez a föld a parasztok kezén?

WEÉR: Ameddig megérdemlik.

LEOPOLD: És aztán kié lesz?

WEÉR: Nem tudom! A ki megveszi!

LEOPOLD: És a ki majd sokat vesz, — — látod a körforgást — más kezekben újra meglesznek a nagybirtokok és mi — és mi —

HANNA: Majd megsegít az isten!

WEÉR: A munka! Az eső az égből akkor jön amikor akar, holott az ember munkája mindig bizonyos! Semmi se jöjjön az égből, mindenről magunk gondoskodjunk!

HANNA: Minden az égből jön, a jó és a rossz egyaránt.

Hammerstég Lizi egy rózsza csokorral a kezében belép.

HANNA: Ah — Lizi néni! Hol voltál? (meg-
ölelik egymást) Már három nap óta nem láttalak!
És milyen szép rózsák —

LIZI: Neked hoztam! A nap hőisére pedig ha-
ragszom! Na — ne félj — hiszen mindig
haragudtam egy kicsit, csak egy kicsit —

WEÉR: Megszoktam Lizi néni, de — látod a
te haragod bájos!

LIZI: Bájos? Nem tudom! Te persze, tegnap
a nagy tapsok alatt nem is vettél észre —
pedig a karzaton voltam! Először életemben —
először és utoljára! Mellettem és körülöttem
csupa bankbeli méltóságos urak és méltó-
ságos asszonyok, tollas és virágos nagy
kalapok, ragyogó ékszerek, parfume-ők és
selymek és arany gukkerek — mint ahogy ez
már a theatre pareé-knál szokás! És a guk-
kerek mind rád voltak szegezve!

WEÉR: Nagyon hizelgő — és nagyon kedves!
Nem is tudtam!

LIZI: És mikor büszkén az új Magyarország
gazdagságát jósoltad, ott a karzaton, azok

a finom asszonykezek is tapsoltak és a szemek ragyogtak!

WEÉR: És szépek voltak-e legalább?

LIZI: Oh — szépek! Volt közöttük különösen egy egészen fiatal, gyönyörű asszony, alig lehetett husz-huszonnégy éves és már méltóságos volt!

WEÉR: És honnan tudja Lizi néni, hogy méltóságos volt?

LIZI: Honnan? Hát hallottam amint fáradhatatlanul czimezgették egymást — — de — mindenek daczára és az elveim fentartása mellett — hiszen a mienk vagy — gratulálni jöttem hozzád.

WEÉR: Köszönöm Lizi néni!

LIZI: Tudod — nekem is gratuláltak! Képzeld Leopold, Geraldine a maga hatvanhárom esztendejével és kilenczvenegy kilójával szintén ott volt és előadás után, nem minden ünnepélyesség nélkül, azt mondta nekem: Gratulálok a sógorodhoz! Csak ennyit: Gratulálok a sógorodhoz! Ez aztán szép kis pillanat volt! Azt hittem, hogy elsülyedek —

és csak azt feleltem neki, édes Geraldine, te figyelmes és kedves vagy mint mindig!

LEOPOLD: Igen — igen, ő mindig szeretetreméltó módon figyelmes volt!

WEÉR: Csodálom, hogy Lizi néni olyan nagy sulyt helyez erre a gratulációra! Az teljesen mindegy, hogy Geraldine-nak mi a véleménye én rólam!

LIZI: Nem — nem egészen mindegy! Nem csak rólad van szó!

WEÉR: Helyes, úgy van; a közérdekről van szó!

LIZI: A közérdekről? Közérdek az, ha valaki a nagy birtokokkal együtt az osztály uralmat emlegeti?

WEÉR: Igen, ez közérdek! De Lizi néni, mi hiába vitatkozunk erről!

LIZI: De én beszélni akarok erről! Igaz, — ich bin nur ein Fräulein, de van tizenöt-ezer hold földem és én nem engedem, hogy a földjeimmel bárki is disponáljon!

WEÉR: Ez érdekes! Erre nem is gondoltam! Kérem Lizi néni ne, ne folytassa!

LIZI: De én beszélni akarok erről! Nekem van tizenötezer hold földem és nem engedem, hogy azt bántsák! A pusztáimon templomokat és iskolákat építettem; a falumbeli szegényeket egész télen ellátom liszttel, zsirral; a szegény és beteges gyermekeket összeszedem és üdülésre a hegyeim közé viszem; husz beteg számára kórházat építettem és külön orvost tartok nekik! Évenként többször meglátogatom a szegényeimet, betegeimet, a szegény gyerekeknek karácsonyfát állítok és magam osztom ki közöttük a játékokat, süteményeket, bundácskákat és meleg sipkákat — igen meleg sipkákat — és te gyalázni mered a nagybirtokokat!?

WEÉR: Édes jó Lizi néni és maga, a jó nemes szívével nem érzi, hogy ebben a jóságban mennyi megalázás, mennyi nyomorúság van?

LIZI: Szörnyűség amit beszélsz!

WEÉR: A jóság önzése az, amit maga nemes szándékkal tesz! A szegénység alkalmat ad a gazdag embereknek a bőkezű ajándékokra és ha nem volnának szegény emberek, maga sem lehetne jótékony és a jótétemény mint

megnyugtató érzés hiányoznék lelkének a háztartásából!

LIZI: Szent isten! Hiszen az ördög beszél belőled!

WEÉR: Nem Lizi néni! A munkaképtelen emberekről az államnak kell gondoskodni. Az állam nem lehet jóttevő. A jótékonyság nem sport és nekünk polgároknak azon kell lennünk, hogy mindenki gazdag legyen és akkor nincs szükség a jóttevőkre. Minden ajándékozás a szegénynek a megalázásával is jár. Büszke emberek kellenek nekünk Lizi néni, büszke emberek!

Péter inas belép és egy nagy tálczán behoz sok sürgönyt és oda nyújtja Weérnek.

LIZI: Mennyi sürgöny! Mennyi dicsőség! A parasztok ugye?

WEÉR: Parasztok és gyalogszerre jutott urak Lizi néni! Ezek is örülnek, hogy földhöz jutnak.

LIZI: Persze, hogy legyen újra mit elverni!

WEÉR: Nem — ezt nem verhetik el!

LIZI: Majd talán engedelmet kérnek tőled!

WEÉR: Dehogy, dehogy Lízi néni! Harmincz százalék örök bérletbe megy!

LIZI: Nem — nem, ezt nem értem és nem is akarom érteni!

Sibyll az ajtón bedugja a fejét, majd belép.

SIBYLL: Csókolom a kezedet Lízi néni! Jó reggelt Hanna, jó reggelt Leopold bácsi, (Weérhez) és magának ezeket az ibolyákat hoztam. A napja nagyon szép volt — nagyon szép!

LIZI: Ó volt szép — ő, a napja nem tetszett nekem!

WEÉR: Köszönöm Sibyll, köszönöm!

HANNA: Milyen szép ibolyák!

SIBYLL: A kertemből valók!

LIZI: Vigyázz Sibyll, mert ez az úr nem szereti, ha az uraknak kertjük is van!

SIBYLL: Én nem azt értettem meg abból a mit mondott.

LIZI: Hát, te is ott voltál az előadáson?

HANNA: Az természetes — hiszen megígérte, hogy elmegy.

LIZI: És te mit értettél meg — hogy is mondjam — a játékából?

SIBYLL: Azt, hogy minden ember dolgozzon és minden ember tegye meg a kötelességét!

LIZI: Csak ennyit? Hát már téged is megrontott ez a rossz ember? Te is tapsoltál neki?

SIBYLL: Igen — én bevallom, én is a pártjához tartozom! Én tudom mi a szegénység.

LIZI: És ha Sarolta nem hagyta volna rád a derezsnyei birtokot? Ugye — mégis csak jó az a nagybirtok . . . A szegény apád elosztogatott mindent?

SIBYLL: Jól tette!

LIZI: A boldogult urad pedig, ah, ne is beszéljünk erről!

SIBYLL: Szegény uram! A nagyon jó emberek olyanok mint a gyermekek — nem tudják mi a pénz!

LIZI: És mikor elfogy, nyakig benne vannak a szószba!

SIBYLL: És Endrének mégis igaza van!

LEOPÓLD: Ezt a szép beszéd tette! Vigyázzon Sibyll — Endre tud suggerálni is!

SIBYLL: Igazán?

WEÉR: Ne higgyen neki Sibyll! Leopold és Lízi néni ma nagyon érzékenyek!

SIBYLL: Én és Hanna, mi ketten megértettük Endrét.

HANNA: Igen, de hát Mirabeaux is felakart fordítani mindent!

LEOPOLD: És az asszonyok szerették Mirabeaux-t!

LIZI: Mirabeaux! Mirabeaux! A jó madár! Én csak három asszonyról tudok!

LEOPOLD: Olyan csunya embernek elég három.

LIZI: És Endrének elég egy!

WEÉR: Te nagyon jó vagy Lízi néni!

LIZI: Csak arra vagyok kíváncsi, mit fog ez az úr csinálni, ha minster lesz!

WEÉR: Amit minden minster csinal — kormányozni fogok.

LIZI: Csak kormányozni? Akkor megvagyok elégedve! Egészen nyugodt vagyok! Nem fog történni semmi!

Miska inas belép és átad Weérnek egy névjegyet.

WEÉR: Vass Emil, a Nemzeti Érdekek szerkesztője!

LIZI: Vass — Vass Emil? Ez az a szerkesztő — aki mindig csipkedett, sértegetett téged?

WEÉR: Igen. Ez az!

HANNA: Csúnya ember! Hányszor megszorított a csufolódásaival!

LIZI: És te fogadod?

WEÉR: Mindenkit fogadni kell és mindenkit meg kell hallgatni!

LIZI: Pfuj! Látnod Hanna, ez a politika! Ti csak menjetek be — én megnézem ezt az embert!

Hanna, Leopold, Sibyll a baloldali ajtón kimennek. Lizi az ajtóban megáll és a hosszú lánczon lógó lorgnonját föl-emelve, egy-két másodperczig megnézi a belépő Vass Emilt.

LIZI: A viszontlátásra Endre! Déjeunér-re itt maradok!

Lízi a baloldali ajtón kimegy.

WEÉR: Mivel szolgálhatok szerkesztő úr?

VASS: Egy — — mind a kettőnkre nézve fontos dologban szeretnék a képviselő úrral beszélni. Van egy kis ideje?

WEÉR: Van. Tessék helyet foglalni. Tetszik egy szivar, vagy talán egy cigarette?

VASS: Köszönöm, nem kérek!

WEÉR: Ahogy parancsolja.

VASS: Mi, eddig politikai ellenfelek voltunk —

WEÉR: Igazán? Nem is tudtam!

VASS: Annál jobb ha nem tudta, de némi aggodalmaim vannak, hogy mégis tudta!

WEÉR: Hát mondjuk, hogy tudtam, de én — azokat a kis kaliberrel való lövöldözéseket nem vettem komolyan!

VASS: Én sem. Ez már így van. Hiszen tudni méltóztatik, hogy a politikában is a cél szentesíti az eszközöket! Az elvek uralkodnak rajtunk és az elvekért való harczban a barátainkat sem kiméljük.

WEÉR: Ez mindenesetre tiszteletre méltó önzetlenségre mutat.

VASS: Nekem is az a meggyőződés. Hát igen — én erős és kiméletlen harczot foly-

tattam ön ellen — helyesebben a gazdasági politikája ellen.

WEÉR: De látja, annak daczára győztem!

VASS: Minek tagadjam? Engem is meggyőzött!

WEÉR: Igazán? Hát kérem, ez nagyon szép!

VASS: Végre is be kellett látnom, hogy önnek igaza van! Az állami birtokok felaprózása után befolyó pénzt, olcsó kamatláb mellett, iparvállalatok támogatására kell fordítani. Hiába! Nálunk az emberi erő majdnem félesztendeig parlagon hever! Nyers terményekre dolgozni, ma már, Közép-Európában nem lehet! Szükségképen kolónia maradunk!

WEÉR: Úgy vah! Úgy van!

VASS: Az a vehemens támadás amit ön a nagybirtokok ellen intézett, csodálatra méltóan imponáló volt és amellet művészien gyönyörű! Ez a beszéd egy politikai tett volt! Esemény — providenciális esemény!

WEÉR: Igen, van valami a dologban. De ma még a munkának csak a legelején vagyunk!

VASS: Lehet — sőt bizonyos, hogy mi, akik ellenfelei voltunk, hozzájárultunk a sikerhez mert a viták provokálása által a harci kedvét fokoztuk! Az ellenzéki sajtó az a ható erő, amelyből a sikerek erednek!

WEÉR: Nem hinném! Mindig csak egy erős ember kezében van a siker!

VASS: Nem akarok vitatkozni — lehet hogy igaza van!

WEÉR: A sajtó hatalmát nem szabad túl becsúlni!

VASS: De becsúlni kell!

WEÉR: A legtöbbször igen, de néha vannak kivételes esetek —

VASS: De néha félni is kell!

WEÉR: Félni? Ez az idegek dolga! De hát — tulajdonképen minek köszönhetem a szerencsét?

VASS: Ah — nagyon egyszerű az, amit ajánlani akarok!

WEÉR: Kérem!

VASS: Mindenek előtt engedje meg, hogy egy rövid kis megjegyzést tegyek! Erős eszű,

okos embernek ismerem és tudom, hogy az igazságok nem teszik idegessé — és mégis kérem, hallgasson türelemmel végig. Önről van szó.

WEÉR: Ez érdekes! Tessék — — én hallgatom!

VASS: Ugyebár az kétségtelen, hogy ön ma, amint mondani szokás, felül van.

WEÉR: Úgylátszik igen!

VASS: És — nemde? Ez nem volt mindig így! Ön, amint mondani szokás, az eszével és körültekintő okosságával felküzdötte magát!

WEÉR: Kérem — kérem!

VASS: Az a kevés, nagyon kevés, ami az úr atyja után a sarlóí birtokból maradt, csakhamar elfogyott — és ön, nagy cselekvési vágygyal és pozíció szomjúsággal a lelkében szárazon maradt! Voltak azonban barátai és hitelezői — különféle hitelezői és ön külföldre ment, aztán hazajött, elegáns házban lakott, aztán kerületet kapott, előkelő társaságba járt és az esze és férfias szépsége előtt minden ajtók megnyíltak.

WEÉR: Ön nagyon jól van informálva szerkesztő úr! De hát —

VASS: Még nem vagyok készen — egy percznyi türelmet kérek.

WEÉR: Kérem — én mindenkit végig hallgatok.

VASS: Helyes! Az ön esze és férfias szépsége előtt minden ajtók megnyíltak — és ön hódított, meghódított mindenkit, férfit és asszonyt egyaránt!

WEÉR: Túlzás — eh — túlzás!

VASS: Kérem, ez így volt és így van! Végre, mikor már a hitelezői nagyon ke!lemetlenek kezdtek lenni, a gondviselés, helyesebben az ön éleslátása, megmutatta önnek az utat Hanna grófnőhöz és ön megházasodott, gazdag lett és mégis szegény ember maradt.

WEÉR: De, mi köze önnek az én magánügyeimhez?

VASS: Ön a nyilvánosság embere és így önnek nincsenek magánügyei! Aztán — mi van azon restelni való, hogy ön gazdagon házasodott?

WEÉR: Ez nem tartozik senkire! Ez az én dolgom!

VASS: Mihelyt ön elhatározta magát arra, hogy a közéletünkben szerepet akar játszani és játszik is — el kellett arra is készülnie, hogy az ön szíve és veséje a nyilvánosságé és boldog az, aki megvizsgáltatván, tisztának találtatott.

WEÉR: És mondja kérem, ön talán mikroskoppal vizsgálja a nyilvánosság embereinek a szívét és veséjét?

VASS: Ön gúnyolni akar! Ne tegye! Látja . . . Igaz — emlékezik, hogy Nizzában a Hotel des Palmiers-ben meghalt egy asszony?

WEÉR: Ez nem tartozik önre!

VASS: Tehát emlékezik. Én is emlékezem. Minden részletre emlékezem!

WEÉR: Ez szép!

VASS: Tehát — Nizzában, a Hotel des Palmiers-ben meghalt egy asszony — és ön erre emlékezik és ezért most ön engem nyugodtan meg fog hallgatni. Értsen meg jól — a javát akarom és mint készséges híve jöttem önhöz.

WEÉR: Kérem. Én hallgatom!

VASS: Tehát, ön a gazdagok módjára él és mégis szegény ember.

WEÉR: Értem.

VASS: Az ön keresete a szivar számláját sem fedi és így bizonyára érzi néha, hogy ez talán mégsem való és hogy ez a férfi minőség talán mégsem illik egészen ahhoz az előkelő szerephez, amelyet a közvélemény előtt kiküzdött magának!

WEÉR: Minő jogon merészel ön az én családi viszonyaimmal törődni? —

VASS: Már említettem, hogy ön — hogy is mondjam — igen, igen, hogy ön mindnyájunké, hogy ön közpréda! De én most még nem a nyilvánosság jogán beszélek önnel, én alkalmat akarok önnek adni, hogy a szivar számláján felül, a többi személyi kiadásait is a sajátjából fedezze! Tesszik engem érteni?

WEÉR: Nem egészen!

VASS: Hát pontosabban fogom magamat kifejezni! Először is, mindenki tudja, hogy az ön pompás, nagyúri háztartása tulajdonképpen a Hammerstég Hanna grófnő háztartása és

nem az öné; másodszor, hogy ön majdnem minden hitelezőjét — mert egy hitelezője még van — a felesége uradalmának a jövedelméből fizette ki.

WEÉR: Mi köze önnek a hitelezőimhez?

VASS: Nekem csak egy hitelezőjéhez van közöm. Méltóztatik engem érteni — csak egyhez! Ön tudja kiről van szó és mert tudja — ön türelemmel végig fog hallgatni.

WEÉR: Ön kíméletlen!

VASS: Tehát — a hitelezőit a felesége uradalmának a jövedelmeiből fizette ki! Ha meri, mondja csak egy szóval, hogy nem igaz — és én alázatosan bocsánatot fogok öntől kérni! Ön nem meri ezt tagadni!

WEÉR: Hát igaz! És ez olyan nagy dolog?

VASS: Nem, épenséggel nem nagy dolog — de nem egészen közönyös, ha az ember egy férfit, a férfi ideál magaslatán akarja látni!

WEÉR: Én csak használni akarok, a többivel nem törődöm!

VASS: Ön nem törődik a többivel, de a többi törődik önnel!

WEÉR: Nem bánom!

VASS: Látja kérem, az egyszerű munkás eltartja a feleségét és ez a rendes szokás, ez az, amit a közvélemény évezredek óta szentesített.

WEÉR: Így hát szegény ember sohase vehetne el gazdag leányt?

VASS: De igen, ha az a szegény ember maga tudja fedezni a maga személyes számláit, ha nem, akkor ez a szegény ember, hogy is mondjam — mint aféle kitartott ember, nevetséges és hosszabb időre mint politikus lehetetlen!

WEÉR: Ismétlem, használni akarok!

VASS: Némelyek szerint kárt csinál!

WEÉR: A lelkiismeretem vezet minden elhatározásomban és a többivel nem törődöm!

VASS: Kapcsoljuk ki mi ketten — a lelkiismeretet és maradjunk csak az ésszerűség mellett!

WEÉR: Azért jött, hogy nekem ezeket a haszontalanságokat elmondja?

VASS: Nem, de mielőtt a tulajdonképeni

szándékomat közöltem volna, azt akartam, hogy ismerjük egymást!

WEÉR: Ez érdekes! És — aztán?

VASS: Csak egy kis türelmet kérek! A parasztság és az elszegényedet nemesség helyére lépett úgynevezett intelligencia, önnek köszönheti, hogy a kincstári szántóföldek vétel és eladás útján a kezébe kerülnek. Ezeket az eladásokat az állam, a maga nehézkes berendezésével természetesen nem vezetheti. Szükséges lesz egy közvetítő organum, mondjuk egy előkelő bank, amely azonban a parcellázást is keresztül viszi. Nekem van egy ilyen előkelő bankom. Tudom, hogy e nagy ügylet lebonyolítása még messze van, de nem akarom, hogy megelőzzenek. Bizonyos, hogy ez a dolog a kezében van, hogy ennek az óriási ügyletnek lebonyolításában önnek vezető szerep jut. Csináljuk ezt a dolgot mi ketten — a bankommal!

WEÉR: Ez aztán eszme! Gyönyörű eszme!

VASS: Eladásra kerül körülbelül két millió hold!

WEÉR: Igen! Körülbelül két millió hold!

VASS: Már most, ha a parcellázás költségeivel együtt holdanként csak tíz koronát nyerünk — ez húsz millió korona és ez a húsz millió korona a hármunké! Tetszik érteni?!

WEÉR: Ez világos beszéd, ezt értem!

VASS: Ezt az üzletet ön játszva a bankunknak adhatja — hiszen a kezében van!

WEÉR: És ön ezt lehetségesnek tartja?

VASS: Igen!

WEÉR: És fölteszi rólam, hogy ebbe bele-megyek?

VASS: Igen, hiszen azért jöttem ide!

WEÉR: Ön úglátszik, nem jól ismer!

VASS: De nagyon jól ismerem! Törvénytelen, vagy úri szempontból inkorrek dologgal nem mertem volna önhöz jönni! Aztán meg — én nem is szorulok rá, hiszen ön tudja, hogy a lapom harminczezer példányban jelenik meg — de mégis nevetséges volna ezt az üzletet másoknak átengedni, mikor könnyűszerrel fejenként egy-két milliót kereshetnék!

WEÉR: És ön ezt keresetnek nevezi?

VASS: Igen! Hiszen megdolgozunk érte!

WEÉR: Már most csak azt szeretném tudni, hogy kit akar ön megcsalni — az államot, vagy a parasztokat?

VASS: Én senkit sem akarok megcsalni.

WEÉR: És honnan veszi a húsz millió nyereséget?

VASS: Istenem, honnan!? Hát abból a különbözetből amely az elhelyezés előnyeiből származik. A vasúti, a városi közelség magasabb értéket jelent! Tetszik érteni? A vevő nemhogy károsodnék, de nyer — és az állam megkapja azt az összeget, amelyet igényel! Ez csak világos!

WEÉR: Megbolondult ön?

VASS: Ne izgassa magát kérem! Hallgasson ide! Az ön neve ebben az ügyben nem szerepel! Ön a háttérben marad.

WEÉR: Ön nagyon rosszul ismer engem!

VASS: Nagyon jól ismerem — és azt is tudom, hogy ön milyen mélyre tud sülyedni és milyen magasra tud emelkedni. Igen, én az ön lelkét domináló ösztőnerők törvényeit is ismerem!

WEÉR: Ön merészel sülyedésről beszélni — ön!

VASS: Igen! Kérem — ne izgassa magát, hanem figyeljen. Látja, az ön létminimuma pénzben kifejezve évenként hatvanezer korona és ameddig ez a hatvanezer korona nem volt meg, ön onnan vette ahol kapta — és nem volt épen válogató. Ön kártyázott és nyert — önnek egy gyöngéd viszonya volt, ön a lóversenyre járt és voltak jockey ismerősei, szóval ön pénzt csinált — de abban a pillanatban, amikor gazdag lett, felhagyott ezekkel a foglalkozásokkal és perfekt gentleman lett! Tehát ön a feltételes gentleman-ek típusához tartozik! Ha meri — tagadja le! Látja én önt gazdaggá akarom tenni! Hogy én is az leszek, az önnek teljesen mindegy lehet.

WEÉR: És hogyan egyezteteti össze az ajánlatát a folyton hirdetett etikájával?

VASS: Etikáról ne beszéljen kérem! Ez üzlet! Érti, üzlet!

WEÉR: Üzlet — de becsstelen üzlet!

VASS: És az ön házassága milyen üzlet?

WEÉR: Nem tartozom önnek számot adni az intim dolgaimról!

Hanna az ajtó függőnye között megjelenik és a hangos beszédre megijedve, megáll.

VASS: Ön tehát eldobja a milliókat és továbbra is a feleségével tartatja el magát?

WEÉR: Megtiltom önnek, hogy a feleségem nevét a szájára vegye!

VASS: Milyen hatásos pose! Ez a pose önnek nagyon rosszul áll!

WEÉR: (Az asztalhoz lép és egymásután két villanyos izzókat nyom meg) Az nekem mindegy, hogy mi az ön véleménye.

VASS: Mindegy? Ám jó — de ne feledje el, hogy a szíve és a veséje a nyilvánosságé és így az enyém is!

Egy vadász és egy inas belépnek és az ajtónál megállanak.

WEÉR: (a szolgákhoz) Vezessétek ki ezt az embert, és te Péter, mikor a kapuhoz értek, rúgd meg! Értetted?

PÉTER: Értettem!

VASS: Nem szégyeli magát! A lakásán — visszaél az előnyös helyzetével. (a szolgákhoz) Ne merjenek hozzám nyúlni! Nem szégyeli magát!

Vass és a két szolga kimenek.

HANNA: Endre! Endre! Mi volt ez? Az istenért! Mi volt ez?

WEÉR: Semmi, semmi — ez a haszontalan ember szemtelenkedett!

HANNA: Félek tőle — félek!

WEÉR: Én nem félek tőle!

HANNA: (megöleli Endrét) Jól tetted! Jól tetted!

Függöny.

MÁSODIK FELVONÁS

Országos Széchényi Könyvtár

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár

Tágas, Biedermaier stilben berendezett szoba. A háttér nagy ablakai tágas parkra nyílnak, úgy, hogy néhány nyirfa és magas bokrok láthatók. Közel az ablakokhoz néhány virágzó rózsafa áll. Délután hat óra van. Egy kecskelábu asztalon nagy ezüst tálczán tea-készlet főzővel. Sibyll a már kész teát két csészébe önti és aztán az egyiket Weér Endre ülőhelye mellett álló asztalkára, a másikat pedig ezzel szemben mintegy három-négy lépésnyire álló második asztalkára teszi és e közben beszél, majd leül.

SIBYLL: Az első pillanatban észrevettem, hogy maga kedvetlen! Mi baja?

WEÉR: Semmi!

SIBYLL: Maga tudja, hogy mindent megérzek. Lízi néni talán ismét gunyólodott?

WEÉR: Nem, nem édes Sibyll. Miért nem maradt nálunk a déjeuné-en?

SIBYLL: Nagyon izgatott voltam! Láttam, hogy az egész család milyen nehezen küzd a felháborodásával és ez nagyon bántott!

WEÉR: Hiszen, erre el voltunk készülve!

SIBYLL: És mégis, nagyon sértett az a fonák helyzet amibe maga került! Ostobának és feleslegesnek éreztem magam.

WEÉR: A Lízi! Az boszantott egy kicsit!

SIBYLL: Én tudom, hogy nem szeret minket.

WEÉR: Azt én is tudom, de hát ezzel számolnunk kell.

SIBYLL: Nem csak vele, de az utczával, a várossal és minden emberrel kell számolnunk!

WEÉR: Igaza van! A szomszédjaink irányítják az életünket.

SIBYLL: És Hanna mit mondott?

WEÉR: Semmit. Türelmesen és előkelően szenved. A többi pedig előkelően csúfolt. Látja, ezek voltak a családi örömeim!

SIBYLL: Tömérdék ellensége lesz Hanna miatt és meglátja — leszorítják!

WEÉR: Hát aztán! Te szeretsz és a többivel nem törődöm! Az én utam most már csak fölfelé vezet! Emlékezel mikor még Sarlon gyerekek voltunk? Virágokat tűztem a hajadba, te királynénak képzelted magad és én voltam a királyod!

SIBYLL: Aztán minden összedült . . .

WEÉR: És aztán — és végre fölépítettük a gyerekkori tündérpalotát!

SIBYLL: És én és te láttatlanul élünk benne!

WEÉR: Te szomorú vagy édes Sibyll!

SIBYLL: Nem, de még mindig a délelőtti kínos hangulatok kínoznak. Éreznem kellett, hogy nem vagyok közéjük való, idegenek voltak és hidegek.

WEÉR: És főképen értelmetlenek!

SIBYLL: Nagyon büszkék voltak — és én kerülni fogom őket.

WEÉR: Ezt most még nem szabad tenned Sibyll! Majd talán később.

SIBYLL: Nem miattam Endre — nem! Hogy velem mi történik, az nekem mindegy.

WEÉR: Veled!

SIBYLL: Igen! Összetépnek, de én ezzel nem törődöm! Én már voltam szegény és én már voltam elhagyatott.

WEÉR: Én is! És mégis keresztül vágtam magamat.

SIBYLL: Endre! Te vig voltál tegnapelőtt és azelőtt és ma — mintha restelnéd a sikeredet!

WEÉR: Én!?

SIBYLL: Igen, mintha megbántad volna a győzelmedet.

WEÉR: Én!?

SIBYLL: Igen, te! Ne tagadd Endre! Látom rajtad, hogy bánt valami.

WEÉR: Az az ember — tudod, aki ma délben nálam volt . . .

SIBYLL: Vass — ugye?

WEÉR: Igen! — Az a haszontalan Vass nagyon magharagitott.

SIBYLL: Eh — nem kell komolyan venni, hiszen megszokhattad a támadásokat.

WEÉR: Nem is amiatt!

SIBYLL: Hát mit akart?

WEÉR: Valami aljas cselekedetre, nem tudom — milliók szerzésére akart csábítani.

SIBYLL: Téged? Ez az ember?

WEÉR: Igen engem!

SIBYLL: Endre! Téged? Aljas cselekedetre mert csábítani! Endre! Téged mert volna?

WEÉR: Igen, ráakart venni, hogy a kincstári földek eladásánál mint közvetítők nyerészkedjünk — én meg ő, meg nem tudom, valami bank!

SIBYLL: Te, meg ő!

WEÉR: Persze úgy, hogy én láttatlanul a háttérben maradok!

SIBYLL: A kincstári földek eladásánál te mint nyerészkedő közvetítő!

WEÉR: Igen, mint közvetítő.

SIBYLL: Endre! Nem értem — hiszen ez az ember őrült!

WEÉR: Nem őrült, csak gonosz.

SIBYLL: Nem Endre, a gonosz ember ösztönszerűleg fél és kerüli a becsületes embereket.

WEÉR: Ösztön! Az erélyek nagy idejét éljük és az ösztön élet elvette a kultura. A mai ember nem védekezik, hanem támad!

SIBYLL: De azt csak éreznie kell, hogy a becsület erősebb mint a becstelenség!

WEÉR: A becsület meztelen és minden gonosz gyermek megölheti. Ez a Vass eszes is és gonosz is!

SIBYLL: Nem, ennek nincs esze! Hiszen tudhatta, hogy hiába jön hozzád! Örülök, hogy túl vagy rajta!

WEÉR: Igen, valahogyan!

SIBYLL: De remélem, meggyőzted, hogy a szándékai helytelenek?

WEÉR: Nem! Az ilyen embert meggyőzni nem lehet.

SIBYLL: Hát mi történt!?

WEÉR: Egyszerűen kidobtam!

SIBYLL: Kidobtad!? Így hát ez az ember most ellenséged!

WEÉR: Inkább legyen ő az ellenségem mint én a czinkostársa!

SIBYLL: Mégis jobb lett volna, ha megérteted vele, hogy lehetetlent kíván.

WEÉR: Valószínű, hogy igazad van, de az embert néha elragadja a vére, és ezek azok a pillanatok mikor az akarat megtagadja a szolgálatot. És most mégis csak azt sajnálom, hogy nem fojtottam meg!

SIBYLL: És Hanna tudja, hogy mi történt?

WEÉR: Igen, tudja és nagyon megijedt.

SIBYLL: És Lízi néni?

WEÉR: Hanna nem említett semmit; fejfájást színlott és a déjeuné után azonnal lefeküdt.

SIBYLL: Nem beszélte meg veled a történeteket?

WEÉR: Nem. Az élet harczai undort és félelmet gerjesztenek benne. Ő azt szeretné, ha az egész világ egy nagy Salon lenne, csupa gentleman és csupa udvari dáma!

Teréz egy tálczán behoz néhány ujságot és az asztalra teszi.

SIBYLL: Az esti lapok! Adja ide Teréz! (Teréz odanyújtja a tálczát Sibyllnek, aztán Weérnek) Nagyon kíváncsi vagyok — persze rólad van szó! Nem, nem ezt akarom — a Vass lapja a Nemzeti érdekek — adja ide, vajjon mit ír! Vajjon mit —

Teréz kimegy Sibyll és Weér olvassák az ujságokat.

WEÉR: (olvasás közben) Ez semmi! Üres magasztalások — — a bécsi lapok kételkednek —

nem tetszik nekik, ez már valami. (olvas) —
Hát persze, jobb szeretnék ha minden a ré-
giben maradna! (olvas)

SIBYLL: (fölnéz, egy-két pillanatig megdöbbenéssel nézi
Weért, aztán kissé akadozva, de azért nyugodtan beszélni
kezd) Endre! (odanyújtja az ujságot) olvassa ké-
rem — olvassa hangosan — kérem, han-
gosan!

WEÉR: Az én kézírásom! Mi ez! Mi ez?
(A lapot egy-két pillanatig merően nézi)

SIBYLL: Nem tudom — olvassa hangosan —
kérem, hallani akarom!

WEÉR: (gyöngé hangon olvas) „Weér Endre a kitar-
tott szerelmes! Weér Endre miatt a halálba!
Weér Endre érettkorú milliós grófnőt fele-
ségül vesz! Weér Endre a nagy politikus!“
(hangosan) A gazember!

SIBYLL: Olvassa kérem — olvassa!

WEÉR: (olvas) Weér Endre úrnak alabb czinko-
grafiai másolatban közölt levele többet mond
mintha köteteket írnánk erről a kitartott
szerelmesről. A levél közzétételére a közérdek
kötelez minket. Lássá meg mindenki, hogy

milyen ember az, aki az országot fentartó nagybirtokos osztályt tönkre akarja tenni. Ime itt a levél:

Édesem!

Hálásan köszönöm a huszezer koronát. Épen jókor érkezett. Mindent neked köszönhetek, te jó, te nemes asszony! — lélek! Sok dolgom van, holnap bővebben írok mindenről — Hálás szívvel ölel

Weér.

SIBYLL: Igaz ami itt nyomtatva van?

WEÉR: Igaz!

SIBYLL: És miféle pénz volt ez?

WEÉR: Kölcsön.

SIBYLL: Mindent akarok tudni Endre! Hogy is mondtad? Kölcsön — kölcsön! És mikor kellett ez a pénz?

WEÉR: Ezelőtt hét esztendővel!

SIBYLL: Tehát abban az évben mikor Hannát eljegyezted!

WEÉR: Igen. Körülbelül ugyanazon a héten.

SIBYLL: Az eljegyzésed előtt?

WEÉR: Igen — nyolcz-tiz nappal előbb.

SIBYLL: És ki volt ez az asszony?

WEÉR: Horváth Ilona — Nizzában lakott . . .

SIBYLL: Horváth Ilona! Igen — én emlékezzem egy Horváth Ilonára. Igen, igen — Hannával együtt Nizzában töltöttük a telet és a Hotel des Palmiers-ben laktunk. Horváth Ilona is ott lakott velünk egy folyóson. Halvány, beteges szőke asszony volt.

WEÉR: Igen, ő volt az!

SIBYLL: Nem ismerkedtünk meg vele, de a szomorúsága feltűnt. Mindig egyedül járt és aztán hirtelen meghalt. Azt beszélték, hogy öngyilkos lett.

WEÉR: Igen, öngyilkos lett!

SIBYLL: Hát mégis igaz volt!

WEÉR: Igen, igaz volt.

SIBYLL: Szegény asszony! Öngyilkos lett — és miattad lett öngyilkos!

WEÉR: Igen, megölte magát azon a napon, mikor megtudta, hogy házasodom.

SIBYLL: Nagyon meglepted ezzel a hírrel!

WEÉR: Nem; én már három esztendővel azelőtt megmondtam neki, hogy házasodnom kell és ő egy szóval sem ellenezte a szándékomat és csak arra kért, hogy maradjak mellette amíg csak lehet és hogy az eljegyzésemig erről ne beszéljünk. Néhány nappal később azonban megígértette velem, hogy az esküvőm napjáról értesítem. Ezt megtettem és harmadnapra megírta, hogy az ideges fájdalmakat nem bírja és hogy megmérgezi magát. Így történt, így — így történt!

SIBYLL: Szeretted?

WEÉR: Talán. Ő nagyon jó volt hozzám! Boldogtalan házasságban élt; jóformán gyerekkorában hozzá kényszerítették egy nagyon durva, öreg, gazdag emberhez és aztán az következett a minek következni kellett! Az utjába kerültem!

SIBYLL: És a pénz?

WEÉR: A pénz! Igen, a pénz az magától jött — — egészen magától!

SIBYLL: És sok pénzt adott neked?

WEÉR: Nem tudom mennyit, igazán nem tudom. Eleinte felírtam az összegeket, de a

halála után aztán már elfelejtettem. A szándékom az volt, hogy visszaadok neki mindent. Ő mindig a jövőmről, a carrieremről beszélt és megnyugtatót engem, persze én is bíztam a jövőmben.

SIBYLL: És az első kölcsön?

WEÉR: Arról nem is tudtam. A dolog így történt: huszonkilencz éves voltam, mikor megismerkedtünk és néhány ezer korona adósságom volt. Ez minden nagyraavagyó, érvényesülni akaró, szegény fiatal emberrel megtörténik. Ezek az adósságok persze nőttek. Egyszer nyáron, együtt töltöttünk néhány hetet Ischélben. Egy hitelezőm ügyvédje levelét utánam küldték. Az ügyvéd kissé ki-méietlen hangon értesített, hogy ha három nap alatt ki nem fizetem a követelést — körülbelül háromezer néhány száz koronát — megtartja az árverést. A levél az asztalomra maradt. Ili aznap délelőtt a lakásomra jött, hogy valami sétára menjünk. Én a kávéházban voltam. Ili, amint később elmondta írni akart néhány sort és ott találta az ügyvéd levelét. Elolvasta, hazament és a nevem-

ben távirati úton utalványoztatta a követelést, de nekem erről nem szólt semmit. Harmadnapra, nagy meglepetésemre az ügyvéd elküldte a nyugtát. Azonnal tudtam, hogy mi történt. Szégyeltem magam és haragudtam is. Elmentem Ilihez és szemrehányásokat tettem neki. Ő mosolygott és azt mondta, hogy ő áll hozzám a legközelebb s hogy neki joga van arra, hogy nekem kölcsön adjon. Persze — én ezt az összeget neki nem tudtam azonnal visszafizetni és lassan — lassan belenyugodtam. A többit — a többit aztán — már tudod!

SIBYLL: Az a szegény asszony nagyon szeretett téged!

WEÉR: Miután így segített rajtam, aféle patronust, jótevőt láttam benne és idővel szerelem helyett csak hálát éreztem iránta, de ezt a hálát is zavarta a szégyen, hogy adósa vagyok és utóbb már csak a néma hitelezőt láttam benne. Ime — minden szemérem nélkül elmondtam mindent!

SIBYLL: Megértettelek Endre! És mit szándékozol tenni?

WEÉR: Nem tudom!

SIBYLL: És ez a levél hogyan juthatott Vass kezeibe?

WEÉR: Sokféle kombináció lehetséges. A legvalószínűbb az, hogy lopta.

SIBYLL: Lopta? Hát ismerte Horváth Ilonát?

WEÉR: Tudtommal nem! A dolog így történhetett: Regőczey a Horváth család ügyvédje volt és abban az időben Vass az irodájában dolgozott. Azt tudom, hogy Regőczey, mikor Horváthné meghalt, őt küldte Nizzába, hogy a temetés, a leltározás iránt intézkedjen és így valószínű, hogy Vass ez alkalommal lopta el a levelet.

SIBYLL: És te, Ilona halála után nem érdeklődtél a leveleid iránt?

WEÉR: Nem. Elfelejtettem, mintha soha sem írtam volna neki.

SIBYLL: Szegény jó asszony! Hát igen — kölcsön! Ezt a kölcsönt csak az értheti meg, aki szeret téged. Ő segített, mert szeretett és te elfogadtad a jóságát.

WEÉR: Nagy dolgokra készültem, dolgoztam, ismerni akartam a kultur népek munkáját, hasznos akartam lenni itthon és előkészíttem a carriere-met.

SIBYLL: Csókolj meg Endre!

Weér megcsókolja Sibyll homlokát.

WEÉR: Köszönöm Sibyll! Én nem vagyok rossz; a napok gondjait éreztem és csak a jövőmre gondoltam.

SIBYLL: Tudom; de hát mit fogsz tenni! Mit lehet tenni! Mit!?

WEÉR: Magyarázzam meg, meséljem el a világnak, hogy mit és miért tettem?

SIBYLL: Nem! Senki sem hinne neked!

WEÉR: Némán türjem az emberek gúnyos mosolyát? Semmivé lesz minden munkám és el kell bujnom, mintha tolvaj volnék.

SIBYLL: Nem, nem! Itt valamit tenni kell rögtön! Igen! Hiszen mi Nizzában voltunk. Igen! Hanna is ott volt és Horváth Ilona mellettünk lakott! Itt nem lehet okoskodni,

itt tenni kell! Oh — nem lehet, nem lehet mást tenni — hazudni kell, valakinek itt hazudni kell!

WEÉR: Hazudni? Ki hazudjon? Én?

SIBYLL: Nem — nem te! Neked ma, nem hisz senki!

WEÉR: Hát ki hazudjon?

SIBYLL: A feleséged! Nem szabad megengedni, hogy megöljenek! Hannának áldozatot kell hozni minden áron! A kimagyarázás a tömegnek nem elég! Az igazat senki sem fogja elhinni! Az igazság nagyon egyszerű és ezért mese kell az embereknek. Hannának hazudni kell minden áron, minden gondolkozás nélkül, minden áron!

WEÉR: A halott asszony üldöz engem.

SIBYLL: Nem szabad megengedni, hogy azt a boldogtalan asszonyt a sírjában meggyalázzák! Fiatal volt, szép volt — szép — neki szabad volt — jónak is lenni. Hát nem szabad segíteni azon akit szeretünk? Csak épen azon nem szabad segíteni? A vonzalom csak hízogató szavakból, csak gyöngédségből áll?

A vonzalom tartalma csak vágyakozás volna és az akit szeretünk, csak azért pusztuljon el, mert szeretjük? Hazug erkölcs ez — és most a szent jóságot a szent hazugságnak kell megvédenie! Nézd Endre — mikor azt a köszönőlevelet írtad, már vőlegénye voltál Hannának?

WEÉR: Igen! A levelet négy-öt nappal az eljegyzésem után írtam.

SIBYLL: És Hanna akkor már Nizzában volt?

WEÉR: Igen. Az eljegyzés után másnap utazott el.

SIBYLL: Ugy van! Én pedig két nappal később érkeztem oda. Hát jól van! Hanna meg fogja érteni amit Horváth Ilona tett, hiszen asszony ő is és megfogja érteni amit te tettél, hiszen szeret téged. Hanna jelentse ki, hogy ő küldte neked a pénzt és hogy te — neki írtad a levelet.

WEÉR: Ezt nem fogja elhinni senki!

SIBYLL: Mindenki el fogja hinni, mert Hammerstég Hanna grófnő mondja és a világ megnyugszik benne.

WEÉR: A világ igen, de Hanna nem!

SIBYLL: Most nem az a fontos, hogy azután
Hanna mit tesz — most a te sorsodról
van szó!

WEÉR: Hanna nem fog hazudni!

SIBYLL: Hanna nem fog hazudni!?
Akkor majd hazudok én!

Függöny

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár

HARMADIK FELVONÁS

Országos Széchényi Könyvtár

Hammerstég Leopold palotájában XV Lajos korabeli kis salon. Jobbra, balra és a háttérben ajtó. Délelőtt tizenegy óra. Egy inas behoz egy névjegyet.

INAS: Vass Emil úr!

LEOPOLD: Jőjjön be! Ez az úr egy kicsit váratott bennünket.

Vass belép.

VASS: Bocsánatot kell kérnem, hogy késtem egy kicsit, de néha a laptulajdonosok is rab-szolgái a kötelességnek.

LEOPOLD: Igaza van, első a kötelesség!
Kérem, foglaljon helyet!

Leopold és Vass leülnek.

LEOPOLD: A jogtanácsos úr volt szíves és beszélt önnel arról a . . . kellemetlen . . . ügyről . . .

VASS: Igen, beszélt velem, de nem hiszem, hogy Weér úron segíteni lehetne! Én Nagyméltóságodnak, tekintettel politikai pártállására — hiszen egy politikai párthoz tartozunk

— mindig őszinte tisztelője voltam és szívesen tettem eleget a meghívásnak és szívesen nyujtok további felvilágosításokat.

LEOPOLD: Nem felvilágosításokat kérek. Talán szükségtelen mondanom, hogy egyetlen rokonomat, Hammerstég Hanna grófnőt nagyon szeretem. A szülei korán elhaltak és egészen kicsi kora óta, alig volt három éves, én és Erzsébet hugom — mi ketten neveltük föl. Hanna hugom iránt való szeretetünk sok-sok forrásból ered. Talán egy kissé túlságosan is szerettük és ez volt az oka, hogy akaratának nem tudtunk mindig ellenállani. Mi ketten — én és a hugom — már öregek vagyunk és a szeretetünket a sors most kemény próbára tette.

REGŐCZEY: Én Vass úrnak ez irányban minden szükséges információt megadtam.

VASS: Igen, de hát én nem tudom . . .

LEOPOLD: Könnyekről és bánatról van szó! Könnyekről — könnyekről!

VASS: Értem — könnyekről! A könnyek mindig meghatók, de hát én — nem tehetek róla!

LEOPOLD: Mondja kérem — — azt a közleményt — — nem lehetne helyreigazítani?

VASS: Helyreigazítani? Hogyan méltóztatik ezt gondolni?

LEOPOLD: Megvallom — én nem értek ezekhez a dolgokhoz, de azt tudom, hogy a világon sok mindenfélét lehet jóvá tenni, ha — jó emberek akarják. Itt nem bűnről, hanem egy fiatal ember hibájáról van szó — és tulajdonképen a hugom bánata aggaszt engem és mi ketten segíthetünk rajta!

VASS: Mi ketten? A szövetség amelyet ajánlani méltóztatik, nagyon megtisztelő — de mégis — szeretném ismerni Nagyméltóságod véleményét — hogy miképen képzei, hogyan gondolja ezt a helyreigazítást.

REGŐCZEY: Amint már reggel jeleztem, az egész dolog nagyon egyszerű. Lehetséges, hogy önt azzal a levéllel valaki félrevezette!

LEOPOLD: Ma minden lehetséges!

REGŐCZEY: És ön, jóhiszemben nyomtatta ki azt a levelet!

VASS: Ismétlem ügyvéd úr, hogy az adataim teljesen megbízhatók; én nem szoktam vakon beugrani! Hiszen régen ismer engem!

REGŐCZEY: És mégis lehetséges, hogy ön beugrott!

VASS: Az adataim teljesen megbízhatók.

REGŐCZEY: Nézze kérem, ha ezt a vádat — akár igaz, akár nem — egy jó eszmével meglehetne erőltetni — ezért a jó eszméért kap ön egy milliót!

VASS: Hogyan tetszett mondani? Egy milliót? És készpénzben — ha jól értettem!

REGŐCZEY: Az természetes — készpénzben! A milliót én fogom átadni.

VASS: Ön corumpálni akar engem ügyvéd úr! Erre valóban nem voltam elkészülve! Különös!

LEOPOLD: Nem! Corumpálni nem akarjuk, hiszen tulajdonképen az egész — hogyis mondjam egy pur et simple magánügy és annak a helyreigazítása nem árt senkinek!

VASS: Ezt bizonyára az ügyvéd úr hitette el Nagyméltóságoddal!

LEOPOLD: Nem! Kérem, ismétlem — nekem az a meggyőződése, hogy ez magánügy s így a helyreigazítás nem árthat senkinek!

VASS: De igen árt — árt a közmorálnak!

LEOPOLD: A közmorálnak!?

VASS: Engedelmet kérek — minden kultur-államban méltán meglehet követelni, hogy mindazok, akik az országban vezető szerepet akarnak vinni, úgy közszereplésükben, valamint magánéletükben kifogástalan gentlemanek legyenek.

LEOPOLD: Valamennyien! Gentlemanek! Uram! Valamennyien gentlemanek! Az istenért! Hát lehetséges ez!

VASS: A nyilvánosság egyik nemes feladata az, hogy a corumpált embereket addig pusztítsa amig elfogynak!

LEOPOLD: Kérem — soha sem fognak elfogyni! A gentlemanség ritka adománya a gondviselésnek. Fajtabeli különbség nélkül úr és paraszt részese lehet ennek az isteni adománynak és ehhez az adományhoz a kulturának semmi köze! Ezt nem lehet tanítani, ezt nem lehet megtanulni és ezt nem

lehet a világ összes kincseivel megvenni — mert erre csak születni lehet és higgye meg uram, erre csak kevesen születnek.

VASS: De azt csak elhiszi Nagyméltóságod, hogy ha valahol egy corrupált ember felüti a fejét, hogy ezt a fejet le kell ütni?

LEOPOLD: Én nem védem a corrupált embereket, de megnyugszom abban, hogy vannak, és ha lehet elkerülöm őket.

VASS: És ha mégis dolga akad velük?

LEOPOLD: Gyáván elbujok!

VASS: És ha nem lehet —

LEOPOLD: Odaadom a tárczámat! És mégis, látja, vannak olyanok is közöttük, akik bizonyos pillanatokban jók, nemesek, sőt vannak olyanok is akik teljesen megjavulnak!

VASS: Én nem hiszem, hogy ez lehetséges volna!

LEOPOLD: Ne legyen olyan szigorú! Mondja kérem — önnek nem mindegy, hogy kitől kapja a jót?

VASS: Nem mindegy! A tisztátalan kézből vett jó, nem tiszta öröm!

LEOPOLD: Nagyon finom megjegyzés! Nagyon finom! De kérem vegyük az esetet, hogy ön, véletlenül a Dunába esik és már haldoklik, de a kellő pillanatban egy úr utána ugrik és önt a saját életének veszélyeztetésével, nehéz küzdelem után kihozza a partra, életre dörzsöli, szóval megmenti és ön kinyitván a szemeit, fölismeri benne azt az embert akit hamis kártyázás miatt a casinójából kidobtak — visszaugrana, ön a Dunába?

VASS: Semmi esetre sem ugranék vissza — de megköszönném neki.

LEOPOLD: És hálát nem érezne? Kezet nem nyujtana neki?

VASS: Nem tudom; az ember impulsiv lény — lehet — lehet!

LEOPOLD: Méltóztatik látni a kivételes esetet? A nem egészen correct geniekkal, sőt a talentumokkal is így bánt a civilizált emberek lelkiismerete! A jót mindenki szívesen veszi és szívesen elfelejti a jellembeli fogyatékoságokat! Weér úr — ugye, azt ön is megengedi — kétségtelen talentum?

REGŐCZEY: Talentum és erős, vezető ember.

VASS: A talentum a concret esetben, mellékes.

LEOPOLD: De hiszen a geniet meg kell becsülni, annak külön törvényei vannak és az apró hibák nem számitanak.

VASS: Az én pártom álláspontján Weér úr nem ért a gazdasági politikához — egyszerűen tudatlan kontár. Kérem maradjunk egyelőre a főkérdésnél! Ön ügyvéd úr, nyilván ő Nagyméltóságának hozzájárulásával, az imént egy milliót ajánlott, ha egy jó eszmével Weér urat megmentem.

REGŐCZEY: Igen, és ezt az ajánlatomat fenntartom.

VASS: És mi volna annak a milliót érő eszmének a tartalma?

REGŐCZEY: Nagyon egyszerű az egész! Még ma, a Nemzeti Érdekek vezető helyén, jelentse ön ki, hogy önt azzal a bizonyos levéllel félrevezették s hogy ön meggyőződött arról, hogy az a levél hamisítás és egyben nevezze is meg azt az egyént, aki a hamisítást elkövette! Ez a kis helyreigazítás remélem mégér egy milliót?

VASS: Egészen modern ajánlat. Mindjárt egy millió! A millió imponál!

REGŐCZEY: Itt csak egy humánus megegyezésről van szó és imponálni nem akar senki!

VASS: Csodálatosan hangzik — de nekem csakugyan nem imponál az a millió! Ugyan mit csinálnék vele? Pénz! Pénzem mindig volt és mindig lesz, sőt egy kis szerény fényüzést is megengedhetek magamnak. De én a hatalmat szeretem és szeretem éreztetni az erőmet, ámde ha ön megvásárolna engem — holnaptól kezdve senki sem venne komolyan és félre kellene állanom és mint csendes ember bizonyos szégyenkezéssel élvezhetném a három százalékos kamatokat. Ime — ez volna ennek az üzletnek a mérlege! Erkölcsi csődbe nem akarok jutni!

REGŐCZEY: A pártálláson kívül van talán valami különösebb kifogása Weér úr ellen? Hátha azt is ki lehetne egyenlíteni!

VASS: Nekem Weér úr ellen valami különösebb kifogásom nincsen! Kissé önhitt és amellettt corrupált ember.

REGŐCZEY: Talán megbántotta? Hiszen ezt jóvá lehet tenni!

VASS: Nem! Engem soha sem bántott és ha bántott volna, minden közvetítés nélkül elég-tételt vettem volna!

LEOPOLD: Elhiszem és egyet értek önnel. Csak még egyet szeretnék megjegyezni! Ön halálos csapást mért egy vétkes emberre. Mondja kérem — nem érezte ön, hogy ezzel a csapással ártatlan embereket is sújt? A vétek, amit az az ember elkövetett olyan súlyos, hogy azért az ártatlanoknak is szenvedni kell? Hiszen önnek is van anyja, testvére, apja akiket szeret — egy asszony akit szeret!

VASS: Igen vannak akiket szeretek — de én nem vagyok sentimentális és kapzsi sem vagyok. Látja kérem, nekem a milliója nem kell. Weér úr? Én elvégeztem vele a dolgomat. A beszélgetésünk alatt azonban egy tapasztalattal lettem gazdagabb — íme, a szeretetnek is van corrupáló ereje!

LEOPOLD: A mások sérelme nélkül és a

szeretet jegyében állom ezt a vádat. Ajánlom magamat!

VASS: Engedelmet — még csak megnyugtadni kívánom Nagyméltóságodat. Ez a megbeszélésünk, ami engem illet, titok marad.

LEOPOLD: Ahogy önnek tetszik!

VASS: (kimegy)

LEOPOLD: Hallotta ezt?

REGŐCZEY: Hallottam. A fenyegetésétől félek. Ez egy nagyon komoly ellenfél!

LEOPOLD: Neki tulajdonképpen igaza van! Az ember sohase legyen sentimentális.

Lízi grófné belép.

LIZI: Alig vártam, hogy elmenjen ez az ember. Jó reggelt Regőczey, jó reggelt! Tudja, egész éjjel nem aludtam — és mit végeztek? (leül)

LEOPOLD: Semmit!

REGŐCZEY: A közmorálra hivatkozott!

LIZI: Mi az a közmorál? Miféle ballon ez? Talán ezt is a mi drága sógorunk eresztette föl? Hát ki akarják pusztítani a rossz em-

bereket? Hiszen akkor vége a világnak! Szegény Karolin! Mit fog majd csinálni ha nem lesznek rossz leányok? Kiket vezet majd az erény útjára? Szegény Karolin! No ez szép! A közmorál! Nagyon szép! De hát mégis — mit mondott az a Vass úr?

LEOPOLD: Visszautasította a milliót!

LIZI: Visszautasította? Adtál volna neki kettőt — kettőt az istenért! Egyet én és egyet te! Adtál volna neki kettőt! No — Regőczey?

REGŐCZEY: Azt sem fogadta volna el!

LIZI: A közmorál miatt? Hát annyit jövedelmez a közmorál?

REGŐCZEY: Azt hiszem, valami különös okának kell lenni! Nem értem — nem értem!

LIZI: Nem értem — micsoda beszéd ez? Nem értem! Hiszen maga ügyvéd — magának mindent kell tudni! Miért nem adott neki kettőt?

REGŐCZEY: Megpróbálom — mégegyszer beszélek vele!

LIZI: Menjen azonnal és ígérjen neki kettőt — hármat! Menjen kérem, menjen azonnal!

REGŐCZEY: Legyen nyugodt grófné, mindent elfogok követni — mindent! (elmegy)

LEOPOLD: Nekem nincsen semmi reményem! Látod? Igazam volt! Ezt a házasságot nem lett volna szabad megengedni.

LIZI: Csak semmi szemrehányás! Én az utolsó perczig küzdöttem!

LEOPOLD: És aztán beleegyeztél?

LIZI: Hát mit tehettem volna? Hát lehet egy szerelmes leánynyal beszélni? Hát van egy szerelmes leánynak esze? Hiszen napról-napra soványodott! Miért nem voltál erősebb te? Hiszen te férfi vagy!

LEOPOLD: Te tudod, én nyugodtan mindent megmagyaráztam neki. Figyelmeztettem, hogy az utczának élő ember nem lehet jó férj és utaltam a korkülömbségre is — de ő, a kisírt szemeivel mindig lefegyverzett!

LIZI: No látod! Hát mégis te vagy az oka — és most szégyelhetjük magunkat!

LEOPOLD: Ezt nem érdemeltük meg Lízi!

LIZI: (elérzékenyül) Nem Poldi — ezt nem érdemeltük meg! Nagyon szomorú vagyok! Ezt

nem birom elviselni! Szegény Hanna! Das arme Kind! Most tessék — itt ülünk nyakig a pancsban.

Hanna és Sibyll belépnek. Hanna egyszerű, de szép lilaszínű ruhában van öltözve Sibyll utcai ruhát visel és kápolosan lép be.

SIBYLL: Bocsáson meg Lízi néni, hogy így váratlanul és talán alkalmatlan időben jöttem, de amit mondani akarok, nagyon sürgős.

LIZI: (összeszedi magát) Szent isten — talán ismét valami új szégyen!

SIBYLL: Nem Lízi néni, egy kis eréllyel, mindent jóvá lehet tenni!

LIZI: Te azt mondod, hogy mindent jóvá lehet tenni?

SIBYLL: Igen, ha Hanna akarja!

LIZI: Hanna? Hiszen ez a szegény leány ártatlan! Ezt nem szabad ebbe a dologba belekeverni!

SIBYLL: Édes Lízi néni, Hanna és Endre sorsáról van szó!

LIZI: Talán csak arról az úrról lehet szó!

SIBYLL: Mind a kettőről — és magukról
Lízi néni!

LIZI: Mi rólunk? Poldi kérlek, ez rettenetes!
Most már mi rólunk is beszélnek!

LEOPOLD: Azt mondta ugye kedves Sibyll,
hogy mindent jóvá lehet tenni?

SIBYLL: Egy kis áldozatkészséggel!

LEOPOLD: Azt én már megpróbáltam, a pénz
itt nem segít!

SIBYLL: Pénz? Én nem pénzről akarok beszélni! Ha Vass vissza is von mindent, ez nem megnyugtató, mert mindenkinek eszébe jut a pénz. Ez ma már így szokás, és ezzel számolni kell. A visszavonás nem békíti meg sem a közvéleményt, sem a társaságot. Még a jó barátok is mosolyognának! Ide olyan dementi kell, amely minden épeszü embernek imponál. Bátran és határozottan kell föllépni!

LIZI: És mond csak Sibyll, te tudod, hogy ez a csunya vád alaptalan!

SIBYLL: Kérlek, ebben a pillanatban mindegy akár alapos, akár nem, de Endrét még ma meg kell menteni. Most ez a fontos!

LEOPOLD: Ezt mi is akarjuk —

LIZI: Sőt én is akarom, hiszen az egész ország szánakozik majd rajtunk és ha akarjátok tudni, még ki is nevetnek bennünket! Igen — ezt az urat meg kell menteni és azután — keressen magának más asszonyokat! Ez az én véleményem!

SIBYLL: Jól van Lízi néni!

LEOPOLD: És mit kellene tenni?

SIBYLL: Én ismerlek téged Hanna! Te bened hatalmas asszonyi erők nyugszanak. A gondolkodásod magasabb rendű mint sok ünnepelt előkelőségeké. Te jó vagy, a lelked szelid és megbocsátó — mond szereted az uradat?

HANNA: Szeretem!

SIBYLL: Mind a ketten ismerjük Endrét és én régebben ismerem mint te! Nagyravágyó, talán kissé könnyelmű, de jó és becsületes! Az a szegény asszony a jótevője volt és mert Endre nem szerette, öngyilkos lett. Ez az igazság! Most ítélj Hanna!

HANNA: Én nem akarok itélni!

SIBYLL: Igen, ítélj a szíveddel. A szív a legigazságosabb bíró. Az ész hideg és kegyetlen. Endre sorsa a kezében van; mentsd meg, ez a te hitvesi kötelességed. Mentsd meg egyszerűen azért, mert szereted!

HANNA: Mit tegyek? Mit tehetek?

SIBYLL: Nézd Hanna, mikor Endre a pénzt kapta, mi ketten, én és te — mi ketten Nizzában voltunk. Emlékezel? A Hotel des Palmièrs-ben laktunk! Hiszen akkor már a menyasszonya voltál!

HANNA: Emlékezem, igen együtt voltunk; akkor ölte meg magát egy asszony — ott mellettünk lakott! Mintha most is látnám!

SIBYLL: Igen, igen, az a szőke asszony! Emlékezel? Elmentünk a templomba és imádkoztunk érte.

HANNA: Ott mellettünk halt meg és én nagyon féltem, aztán hazajöttünk és két hét múlva volt az esküvőm.

SIBYLL: Már most édes Hanna, egy nyilatkozatban vagy levélben valamennyi újságban jelentsd ki, hogy azt a levelet, melyet

Vass lapja közölt, Endre neked írta s hogy te küldted neki a pénzt! Ez a nyilatkozat igazolni fogja Endrét.

HANNA: Hiszen ez nem igaz!

SIBYLL: De ezzel a hazugsággal egy ártatlan embert meg fogsz menteni — egy embert akit szeretsz!

HANNA: Sibyll! És te tudod, hogy ártatlan?

SIBYLL: Igen, én tudom hogy ártatlan!

HANNA: De az ujságban az van, hogy Endre pénzt fogadott el egy asszonytól aki szerette és azután a vagyonom miatt, engem vett feleségül és az a másik asszony öngyilkos lett miattam! Hiszen ez az ujságban van és így igaznak kell lenni!

SIBYLL: És mégsem igaz! Látnod Hanna — Endre nem szerette azt az asszonyt. Ha nem hiszed, kérdezd meg!

HANNA: Akkor miért fogadta el a pénzét?

SIBYLL: Kérdezd meg, ő meg fogja neked magyarázni.

HANNA: Én nem kérdezhetem meg. Nem akarom, hogy piruljon.

SIBYLL: Kölcsön kapta és vissza akarta neki adni! Amit az az asszony Endrének tett, azt csak mi asszonyok értjük meg. A férfiérzés ehhez nagyon gőgös. Az asszony meghalt, de ha élne, mellette állana és megmentené — mert szerette. Ma légy te a tanuja és mentsd meg, hiszen szereted!

HANNA: Azt akarod, hogy hamis tanuja legyek. A szerelem szent és Endre vétkezett a szerelem ellen!

LEOPOLD: Az áldozat melyet Sibyll ajánlott, félek, nincsen arányban azzal a boldogsággal amelyre Hanna várhat! Látja — Hanna, három esztendővel idősebb Endrénél és nekem úgy tetszik, hogy Hanna . . .

LIZI: Igen — Hanna annak az úrnak a *carrière-jéhez* volt szükséges!

SIBYLL: De Endre méltó volt ahhoz a *carrière-hez*!

LIZI: Te nagyon jó ügyvédje vagy annak a — pardon — úrnak!

SIBYLL: Igen, Lízi néni! Én a hibáival együtt a telivér embert becsülöm benne és a telivér

embereket nem szabad a szatócserkölcs törvényei szerint mérni.

LIZI: Nagyon szép! Nagyon kedves! Nagyon nett — igazán nett!

SIBYLL: Most Lízi néni nem az a fontos, hogy én nekem mi a véleményem.

LIZI: Tehát, te azt akarod, hogy Hanna annak az úrnak a kedvéért hazudjon? Egy Hammerstég Hanna az ujságokba írjon? Egy Hammerstég Hanna a publikum elé álljon és védelmezze meg az urát egy hazugsággal?

HANNA: Nem, nem szabad hazudnom!

SIBYLL: Hanna! Te nem akarod megmenteni az uradat?

HANNA: Nem menthetem meg! Nem hazudhatok. Félek!

SIBYLL: Neked mindenki elhiszi, mert te mondd! A jószágodat, a jótéteményeidet mindenki ismeri; a szegények áldanak, a gazdagok dicsérnek és mindenki hódoló tisztelettel ejti ki a nevedet. Neked mindenki hinni fog!

HANNA: Alázattal kell viselnem a megpróbáltatásomat. Hazudni nem tudok — hazudni nem akarok! Ne kísérts meg engem!

SIBYLL: Vass ördögi szándékkal, orvul és gyáván az igazság látszatával tört Endre életére, de te állj a gyilkos elé és ne kérdezd, hogy az uradnak igaza van e vagy nincs, ne kérdezd milyen áron de védelmezd meg az uradat!

HANNA: Az az asszony miattam halt meg — és én félek.

SIBYLL: A hitvesi hűséged csak üres szó volna? A szerelmed csak vérszegény ábrándozás, álom, káprázat, amely az élet szavára elfoszlik?

HANNA: Hűséget esküdtem az uramnak és az eskümet megtartom. (A zsebkendőjével elfödí az arczát)

SIBYLL: A hűség nem sír, mikor tenni kell. A hűség harczol az életért és ha az urad rabolt volna, vagy ölt volna — ha szereted, mellette van a helyed.

HANNA: Ha nem ölt volna meg egy asszonyt,

mindent megtennék! — Irtózom! Engem sem szeretett!

SIBYLL: Milyen könnyü áldozatok nélkül szeretni! Milyen könnyü csak örülni!

HANNA: Tudom, hogy vétkezett — nem tehetek érte semmit!

LIZI: Hanna nem compromittálhatja magát amiatt az úr miatt. Ha ártatlan, védje meg magát! Ez az én nézetem. Hát megvettük mi azt az urat?

SIBYLL: Értsd meg Lízi néni; neki nem hisznek! A botrányszomjuság telhetetlen és a botrány jövedelmez! Üldözni fogják ameddig él!

LIZI: Hanna nem hazudhatik! A mi családkban még senki sem hazudott.

HANNA: (halkan sír) Viselje ő is a keresztjét.

LIZI: Hanzi! Édes Hanzi! (hozzá megy és gyöngéden czirógatja) No — no, te édes jó Hanzi! Holnap elutazunk; messze, messze, elmegyünk! Gyere édes Hanna!

Hannát a derekán átfogja és a baloldali ajtón kivezeti. Sibyll merően utánuk néz.

LEOPOLD: Látja édes Sibyll, nagy zavarban vagyunk és nem tudunk segíteni! Hanna nem léphetett a nyilvánosság elé. Én, igazat adok neki. Hiszen tudja, hogy Hanna három évvel öregebb mint Endre és mindenki azt hihette volna, hogy megvette magának. Köszönöm a jóságát! Ugye? Ez az a kő, amely valahol, egy magaslatról elindult és agyonütött egy embert!

SIBYLL: Még nem ütötte agyon! Én elébe állok! Isten áldja Leopold bácsi!

Sibyll a jobboldali ajtón kimegy.

Egy inas belép.

INAS: Weér Endre nagyságos úr!

LEOPOLD: Várom!

WEÉR: (a középső ajtón belép) Nem azért jöttem, hogy igazoljam magam! Tudom mivel tartozom a családnak, amely rokoni kötelékébe fogadott.

LEOPOLD: Volt idő, mikor elfelejtetted, hogy úr vagy — és ezt soha sem szabad elfelejteni!

WEÉR: Lehet. Amit most mondtál — eltűröm. Hát jól van — beismerem, szépség hibát követtem el! Nagyravágyó voltam és adós lettem. Vissza akartam fizetni, de nem lehetett. A pénzt, a tehetségembe, az erélyembe fektettem és nem dőzsöltem el. Beismerem — hibáztam!

LEOPOLD: És a hibád tudatában szabad volt Hannához közeledned?

WEÉR: Nem!

LEOPOLD: És mégis közeledtél!

WEÉR: Az élet-ösztön ereje vezetett hozzá; az érvényesülés vágya erősebb volt bennem mint a kultura aesthesise. Eh! — az élet-ösztön minden szépség nélkül való és ki-méletlen. Az én multam arra való volt, hogy a jövőmet megcsináljam. Hát ez sikerült. Az akartam lenni, ami lettem — számot tevő ember, vagy ha jobban tetszik hasznos ember! Lehet, hogy neked nem tetsző utakon jártam — de használni akartam!

LEOPÓLD: Tudom! Használni akartál — de a munkádban én veszélyt láttam! A gond-

viselés talán azért bízta épen reád ezt a munkát . . .

WEÉR: Hogy compromittálja ugye?

LEOPOLD: Igen, hogy a kalandossága annál szembetűnőbb legyen. A magyar nemzet ezer esztendő óta az ekéhez van kötve, szabad munkához született és a gyárba nem való. A magyar nép nem gyári csőcselék és a vezetője nem lehet kalandor!

WEÉR: Nagyon szépen hangzik! Nem lehet kalandor! Ma mindent mondhatsz nekem — védtelen vagyok és kedvetlen vagyok. Felzudultak ellenem, mintha rablógyilkos volnék!

LEOPOLD: A rablógyilkos félelmes, de te, csak nevetséges vagy és te ezzel az árnyékkal a lelken, meg merted mozdítani a szent földet!

WEÉR: Én csak eszköze voltam az időnek és az idő onnan veszi az emberét, ahol találja! Miért nem mozdítjátok meg ti?

LEOPOLD: A föld várhat! Az ezer esztendő alakulást nem lehet máról-holnapra felfordítani!

WEÉR: Az idő nem vár. Nem vitatkozom veled. Az én napom lejárt. Hiába dolgoztam, hiába küzdöttem, most ismét ti lesztek felül és minden a multba zökken vissza!

LEOPOLD: Igen, a multnak kipróbált, megbízható tanításait fogjuk követni! A népek sorsával csak könnyelmű emberek játszanak. Megbízhatlan embereknek odadobni a földet pusztán azért, hogy egy megbízható osztály befolyása megtörjön — bűn!

WEÉR: Hogy mered azt mondani, hogy a magyar nép megbízhatlan!

LEOPOLD: Merem! Mert a kultur-munkára még nem érett. Még nem szereti a fát, még nem tud kerteket csinálni, még nem tanult öntözni és az idegen bolgár kerti munkáját nézi, de nem szereti! Az idegenek fogják elvenni tőle a földet amelyet tőlünk el akarsz venni, te!

WEÉR: Atyáskodó félelmek! Nincs kedvem vitatkozni — de valamit megis meg kell mondanom. Értsétek meg az időket! Ha nem mentek az idővel — elsuhhan az ország felett és a súlyos idegen arany agyonütt benneteket

— de ha vele mentek, szépsége, virága, büszkesége maradtok ennek a népnek. Ezt mondom neked én — a kalandor!

LEOPOLD: Igen, kalandor! Sokat mondhatnék neked, de minek! Fáj, elszomorít, megszegyenít, hogy az én tiszta családomba furakodtál, egy ártatlan nemes szívet, a lelki nemesség látszatával elkábitottál, te, aki a szerelmedet árulod, te, aki — igen, meg merem mondani, erkölcstelen vagy!

WEÉR: Én — erkölcstelen!? Hiszen az erkölcsbe botlottam meg! Az erkölcs árult el engem! Az erkölcs adta az ellenségem kezébe a fegyvert ellenem! Az erkölcs a gyilkosom!

LEOPOLD: Mit beszélsz!? Az erkölcs a gyilkosod? Te őrült!

WEÉR: Igen az erkölcs! Te kényszerítesz rá, hát dicsekszem vele! Hallgass meg és figyelj. Tegnap délben fölkeresett Vass és azt ajánlotta, hogy a kincstári és alapítványi földek eladását én, ő, meg egy bank közvetítsük. A közvetítés kieszközlése az én feladatom lett volna. Vass azt is kimutatta, hogy ennél az

üzletnél mi hárman biztosan nyerünk husz milliót. Én ezt az ajánlatot visszautasítottam és Vass urat gorombán kidobtam és az inasommal megrugattam! Ez történt tegnap — és ma, te erkölcstelen embernek nevezet.

LEOPOLD: És hogyan merte neked ezt az ajánlatot tenni?

WEÉR: Nem tudom!

LEOPOLD: Mert ismert! A kezében volt a leveled, tehát tudta, hogy pénzért kapható vagy mindenre, és így mint méltó társához, bátran ment hozzád.

WEÉR: De volt erőm és ellenáltam.

LEOPOLD: Mert bőségben élsz. Az erkölcstelen ösztöneid csak pihennek. Én nem hiszek az önzetlen gestusokban. Te megöltél egy asszonyt . . .

WEÉR: Nem tehetek róla! Ő tudta, hogy nem szeretem.

LEOPOLD: Elvetted a szerelmét, elvetted a pénzét. Nincsen szíved!

WEÉR: Lehet. De ha az erkölcs nem állja utamat, én, az intelligenciám erejénél fogva

nyugodt biztossággal tovább megyek azon a bizonyos lejtőn nem lefelé, hanem fölfelé és dicsőség, tisztelet, csodálat volna az osztály-részem! Én, a te és a ti bölcsességtek szerint akartam erkölcsös lenni, de ti ezt nem engeditek meg, mert a felháborodásban, a megbotránkozásban van minden erkölcsi örömtők. Ez a felháborodás nyugtatja meg a te lelkiismeretedet is és megérezvén, hogy külömb ember vagy mint én, nyugodtan ülsz az ebédhez. Ti vagytok az erkölcs szent uzsorásai és az erények gazdag kincseiből, a megbocsátás, az irgalom morzsáit is megtagadjátok tőlünk, a megvetett, a megtért szegény gazemberektől! Kemények vagytok és csúnyák. Álarcz kell nektek, csak sima álarcz.

LEOPOLD: Hiszen álarczot viseltél eddig te is, de az a szerencsétlen öngyilkos asszony letépte az álarczodat és most tudjuk, hogy ki vagy!

WEÉR: Én — én vagyok és senkinél sem vagyok rosszab vagy jobb. Minden ember álarczot visel, az egyik mikor mosolyog, a

másik amikor sír. Ember vagyok — örök rejtély önmagam előtt és örök rejtély az embertársaim előtt, hát miért akarsz minden áron rossznak itélni?

LEOPOLD: Aki szomorúságot okoz, akinek érintésére könnyek hullanak, nem lehet jó!

WEÉR: A jó és a rossz, a lelkünkben testvérekül élnek. A lelkünk szülötte mind a kettő. A jó a becsesebb, a szebb, ezt szeresd és a jóért bocsáss meg a rossznak. Szentek nem élnek ezen a földön. Itt nagyon hideg van.

LEOPOLD: Kifáradtam. Nem átkozlak. Az én koromban a harag szomorúságra változik.

WEÉR: Így talán szebb és célszerűbb is ma!

LEOPOLD: Látod, türelmes vagyok.

WEÉR: Ugy értesültem, hogy Hanna tegnap óta itt van nálatok. Ha megengeded — beszélni akarok vele.

LEOPOLD: Szükséges ez?

WEÉR: Szükséges, de nem miattam! Hannát akarom megnyugtatóni!

LEOPOLD: Hannát megnyugtatni? Szegény Hanna!

WEÉR: Mélyen és őszintén sajnálom!

LEOPOLD: Sajnálod! Sajnálod! Ez szép! Ez nagyon szép! Majd beszélek vele — várj!

Leopold a baloldali ajtóhoz megy, ott egy pillanatra megáll és visszanéz Endrére.

LEOPOLD: Majd beszélek vele.

Leopold kimegy.

Weér egy ideig egyedül marad és a terem közepén nyugodtan vár

Hanna és Lízi belépnek. Hanna levert és bágyadt.

Lízi leül és élénk figyelemmel kíséri Hannát és Weért. Az arczkifejezése szigorú és ünnepélyes.

WEÉR: Nem találtam odahaza Hanna — és így azt kell hinnem, hogy már ítelt fölöttem.

HANNA: Én? Itéltem volna? Nagyon bágyadt vagyok. Tegnap este megfáztam és nem tudtam aludni! Üljön le!

WEÉR: Búcsúzni jöttem, bocsásson meg.

HANNA: Megbocsássak? A bocsánat nem jelent semmit. Ma nagyon hűvös van — ki akartam menni a Margitszigetre, de Lízi néni nem engedett.

WEÉR: Hanna! Én nem vagyok rossz.

HANNA: Szerencsétlenek vagyunk. Mi — holnap reggel elutazunk.

WEÉR: Én itt maradok és elégtételt —

HANNA: Nem kell. Megadással fogom vinni a keresztmet. A lélek érzékeny és fáj — —
Constanzba megyünk és Leopold bácsi is
eljön velünk.

WEÉR: Hát elutaznak. Jól teszik.

HANNA: Lízi néni nagyon szereti a Bodeni tavat. Én is szeretem.

WEÉR: Csendes, szép vidék. Ott talán nincsenek rossz emberek.

HANNA: Én — még nem ismertem rossz embert.

WEÉR: Engedje meg — — megcsókolom a kezét.

HANNA: Én — imádkozni fogok magáért — és imádkozni fogok . . . a halottakért.

WEÉR: Köszönöm Hanna!

HANNA: (nehezen küzd a felindulásával) Én — én — — imádkozni — — isten áldja!

WEÉR: (kimegy)

Hanna nagy erővel elfojtja a zokogását, egy canapé-hoz megy, leül és halkán zokog.

LIZI: (Hannához siet és mellé ülve, czirógatja, hizelegve beszél hozzá, majd elérzékenyül és végül alig tud beszélni)
Édes Hanzi! Holnap reggel elutazunk. No — te édes Hanzi — voyons, voyons ma chère! Tudod, elvisszük a Foxit is, aztán a fehér macskádat is. Aztán — tu verra — — Aber süsses Kind! Szépen elfelejtünk mindent! No — dear Hanzi, don't weep — don't weep! Ott van a szép tó — tavaszra ki-virágzanak — tudod az almafák — az alma . . . fák . . .

Országos Széchenyi Könyvtár

Függöny

NEGYEDIK FELVONÁS

Országos Széchényi Könyvtár

Szín: Mint a második felvonásban.

SZENDREY MISKA: (a kertből bejön és egy bronz-vörös színű rózsza van a kezében) Igaza van báróné, a rózsái nagyon szépek! Egyet levágtam. Ugye nem haragszik?

SIBYLL: Sőt büszke vagyok!

SZENDREY MISKA: Így hát feltűzöm! (a rózsát a gomblyukba tűzi) Ugyan hol vette ezt a gyönyörűséget?

SIBYLL: A frankfurti rózsza-congressus kiállításán találtam. Az első díjat persze még mindig a Marechal Niel kapja, de ezek a szép arany-bronz színük miatt, a harmadikat kapták.

GÖMÖRY BÉLA: És hogy hívják ezt a virágcsodát?

SIBYLL: Madame sans gêne!

PFANN GERALDINE: Kissé frivol, az embernek mindjárt eszébe jutnak különféle dolgok.

SIBYLL: Ha szépséget látsz, ne gondoldj semmire!

PFANN GERALDINE: Igen, te mindig szabad-
elvű voltál és ez nagyon jól áll neked.
(Szendrey Miskához) Olvastam a beszédjét, rö-
vid és okos beszéd volt! Ugyan mondja
csak kedves Szendrey, maga tulajdonképpen
melyik párthoz tartozik?

SZENDREY MISKA: Én? Egyikhez sem. Ugy
politizálok ahogy jól esik. Ez kényelmes és
nem izgatja az idegeket!

GÖMÖRY BÉLÁNÉ: Magát talán még a
Weér esete sem izgatja?

SZENDREY MISKA: A Weér esete? Per ab-
solute nem érintett! Pedig kár érte!

ALBERT LUCY: Nagyon szép ember! A mult
héten, Alagon nagyon megnevettetett! (Szen-
dreyhez) Maga most kinek a lovait lovagolja?

SZENDREY MISKA: Amint jön! Nagyon sze-
retem a rossz hírű, formátlan lovakat, ezeket
rendesen behozom!

ALBERT LUCY: És hogyan csinálja ezt?

SZENDREY MISKA: Nagyon egyszerű! Tudja
Lucy, a lónak is vannak idegei és a ló is

épen úgy érez mint az ember! Előbb megismerkedem vele, aztán ráülök és besuggerálok neki, hogy menni kell, győzni kell, győzni kell és a suggestió hatása alatt a ló megy és én, egy leszek a lóval. Magamból kisuggerálok legalább egy kilót és megyünk, repülünk! Csak a tempó uralkodik a két-egy lelken. Csak a tempó! Előre — előre és bent vagyunk, győztünk! Ez az egész!

ALBERT LUCY: Gyönyörű! Most értem!

PFANN GERALDINE: És mondja csak kedves Szendrey, miért kár azért a nagy politikusért?

SZENDREY MISKA: Weér urat érti?

PFANN GERALDINE: Igen!

SZENDREY MISKA: Favoritenak indult és letört! Ez az egész!

PFANN GERALDINE: Látja kedves Szendrey, ez a nagyravágyás! A nagyravágyás már sok embernek megártott!

GÖMÖRY BÉLÁNÉ: És ki volt az a nő?

SZENDREY MISKA: Aki a pénzt adta?

GÖMÖRY BÉLÁNÉ: Igen!

SZENDREY MISKA: Hallottam valamit erről a nőről. Egy kőbányai sertés nagykereskedőnek a felesége, valami Benkovics — vagy eféle! Idősebb asszony — jó negyven éves, fekete és bajusza van és nagyon kövér!

SIBYLL: Talán mégsem nagyon kövér! És talán bajusza sincs neki!

SZENDREY MISKA: Én nem láttam, de azt mondják, hogy van. Végre is — lehetséges!

Egy inas és egy szobaleány fagylaltot és hideg punchot hordanak körül.

GÖMÖRY BÉLÁNÉ: Weérnek pedig jó izlése van! Csodálom!

PFANN GERALDINE: Nem mondhatnám! Ő is szabadelvű volt mindig és nem tekintett a külsőségekre, sőt még a korra sem fektetett valami nagy súlyt. Ha az ember meggondolja, mégis rettenetes! Képzelve kedves Gömör, én tegnap, a házban, mikor a nagy viharos tapsok, az éljenzés után pausa volt, abban a szerencsés helyzetben voltam, hogy gratulálhattam Lízinek, a sógorához! Szegény Lízi! Ki hitte volna! Rettenetes!

SIBYLL: Mi rettenetes édes Geraldine?

PFANN GERALDINE: Hát az ami tegnap este történt! És te nem olvastad a lapot? Neked nem küldték meg?

SIBYLL: Igen, én is megkaptam, el is olvastam és azért mondhatom, hogy éppenséggel nem rettenetes!

SZENDREY MARIANNE: Szegény Hammerstégék! Szegény Hanna! Az a jó lélek nem érdemelte meg ezt a csapást!

PFANN GERALDINE: Én, mikor az az úr Hanna körül legyeskedett, mindig mondtam Lízinek, hogy ez a parti nem való Hannának! Egy ilyen gazdag leány, ha mindjárt harmincznégy éves, mindig kaphat magához illő férjet!

SZENDREY MARIANNE: De hát a szerelem!

PFANN GERALDINE: Az én időmben a leányok jobban voltak nevelve. Én ahhoz mentem férjhez akit nem szerettem és boldog voltam! A házassághoz a szerelem nemcsak hogy nem szükséges, de teljesen felesleges!

SZENDREY MISKA: Igaza van! Én szerelemből házasodtam és boldog vagyok!

BÁNHEGYI ALBERT: Hiszen a grófné azt állította, hogy a jó házassághoz szerelem nem kell!

SZENDREY MISKA: Az mindegy! A type határoz, vagy bejön az ember, vagy nem jön be. Hanna nem jött be — ez az egész.

ALBERT LUCY: Szegény Hanna! De hát minek is ment férjhez?

PFANN GERALDINE: Minek? Mert férjhez menni szokás és végre is jó szokás! Hogy Hanna rosszul ment férjhez, annak csak Lízi az oka.

BÁNHEGYI ALBERT: És Leopold! Nekem tetszik, hogy olyan urak foglalkoznak a földdel, akiknek nincsen földjük! Ebben van valami perverzitás — ez nem egészséges dolog!

SZENDREY MISKA: Ez épen olyan, mintha egy szabó lovakat akarna hajtani.

GÖMÖRY BÉLÁNÉ: Én nagyon sajnálom Hannát! A házi orvosunk beszélte, hogy tegnap, későn este elhivatták. Hanna síró görcsöket kapott és Lízi néni háromszor

elájult! Miss Duck pedig nevető görcsöket kapott és neki is brómot kellett beadni.

SZENDREY MARIANNE: Ez a Weér úr mégis csak race ember! Ő tudja, hogy hol pihennek a milliók!

PFANN GERALDINE: De hát Hanna is okosabb lehetett volna, hiszen négy-öt esztendővel öregebb mint az az úr!

SZENDREY MARIANNE: Csak három és fél évvel! Egy nappal sem több vagy kevesebb.

SIBYLL: (Geraldine-hez) Parancsolsz még egy kis punchot?

PFANN GERALDINE: Köszönöm édes. Nem kérek.

Teréz szobaleány bejön, és egy névjegyet ad át Sibyllnek.

SIBYLL: Vass Emil úr!

Az egész társaság figyelmes lesz.

PFANN GERALDINE: Ah, a szerkesztő úr! Milyen érdekes ismerőseid vannak!

SIBYLL: Igen! Ez az úr nagyon érdekes ember! (Terézhez) Szívesen látom!

SZENDREY MISKA: Végre — én is meglátom a matadorót!

Vass Emil belép.

SIBYLL: Isten hozta kedves Vass! A nevééről bizonyára ismeritek. Vass úr, a Nemzeti Érdekek szerkesztője! Ismeri a hölgyeket és az urakat?

VASS: Igen, a színházból, a jótékonysági egyesületekből, a gyepről, a képviselőházból . . .

SIBYLL: Kérem, foglaljon helyet! Ugye kedves Vass — nem veszi rossz néven, hogy ide kérettem? Látja, én nem mehettem föl a szerkesztőségbe, tudja mégis szokatlan lett volna egy kicsit, aztán meg — amire kérni akarom, nagyon sürgős!

VASS: Kérem, parancsoljon velem!

SIBYLL: Tudja kedves Vass, nagy bizalmam van önhöz, ön ritka bátorsággal támadja a hibákat, a bűnöket és ritka elszántsággal védi meg az ártatlanokat, főképen ha jelentéktelen kis emberek. Hiszen ezek vannak elhagyatva, ezek az igazi árvák.

VASS: Hát olvassa a lapomat?

SIBYLL: Hogyne! Az egyetlen lap amit olvasok!

VASS: Nagyon örülök! És egyetért velem?

SIBYLL: Igen! Tudja, én is, egy kicsit, nagyon kicsit, radikális vagyok. Az erős meggyőződése, az a nagy erély, ami a cikkeiben kifejezésre jut, nagyon tetszik nekem. Elfogad tőlem (csenget) egy pohár hideg punchot? Ugye igen? Nagyon örülök ha elfogadja!

Teréz belép.

SIBYLL: Hozzon két pohár punchot Teréz!
(Teréz kimegy) Én szeretem ezt az italt, vagy talán inkább — ételt és bizonyára maga is szereti!

VASS: Igen, szeretem, különösen ha hideg.

SIBYLL: Nagyon örülök, hogy eltaláltam! Ami nálam készül, az nagyon jó! Most júniusban Angliában voltam és Lady Curson-tól tanultam! Ennek a punchnak — van egy titka, de nem szabad elárulnom! Tudja, valami nagyon tapintatos fűszer — Indiából! No, majd meglátja!

SZENDREY MISKA: És a báróné erre nem figyelmeztetett bennünket!

SIBYLL: Látja — elfelejtettem!

Teréz behoz két pohár punchot. Sibyll az egyik poharat Vassnak nyújtja és a másikat megtartja.

PFANN GERALDINE: Hát te így bánsz velünk?

SIBYLL: Ha nagyon szeretsz és nagyon jó vagy hozzám, majd talán elárulom!

PFANN GERALDINE: Nagyon kedves vagy! Itt a continensen bátran elárulhatod!

SIBYLL: Értékes titok! (Vass-hoz) Ugye jó?

VASS: Nagyon jó! Nagyon jó!

SIBYLL: Nézze kedves Vass, a tegnapi ujságja nagy meglepetést hozott a számomra is!

VASS: A báróné számára! Hogyan?

SIBYLL: Az a cikk, amely Weér Endrére vonatkozik —

VASS: Weér Endrére? Értem, hogy meglepte. Az igazat megvallva, engem is meglepett!

SIBYLL: Ezt a közleményt helyre kell igazítani!

VASS: Hiszen ez lehetetlen!

SIBYLL: Az én szótáramból és az ön szótárából hiányzik ez a szó — lehetetlen! Lehetetlenség — nincsen!

VASS: És mégis félek, hogy lehetetlen!

SIBYLL: Majd mindjárt meglátja, hogy lehet! Először is, a szerkesztő úr igazságszerető ember!

VASS: Legalább is iparkodom . . .

SIBYLL: Nem — nem! Én önt igazságszeretőnek ismerem!

VASS: Épen azért lehetetlen! Hiszen a kézirat nagyon erős bizonyíték!

SIBYLL: A kézirat nem bizonyít semmit. Látja, én is szeretem az igazságot! És ebben egyformák vagyunk! És még valamit — nem is félek az igazságtól és ebben is egyformák vagyunk!

VASS: Nagyon megtisztelő . . .

SIBYLL: És mert nem félek az igazságtól, felvilágosítom önt, íme a barátaim előtt!

VASS: A báróné nagyon lekötelez és én figyelek.

SIBYLL: Oh, nagyon messziről kell kezdenem!

A szerkesztő úr mindig élénk figyelemmel kísérte a családomat és így tudja, hogy a sarlói birtok egyik fele az apámé, a másik fele, pedig Weér Endre apjáé volt. Én és Weér Endre — a boldogabb időkben, együtt gyerekeskedtünk. Az ő anyja, meg az én anyám is korán elhaltak és mi együtt tanultunk, együtt nőttünk föl és jó pajtások lettünk. Amint tudni méltóztatik, hiszen nem ment minden feltűnés nélkül — az apám is, meg Weér Bálint is tönkre mentek.

VASS: Emlékezem. Egy uzsorás szerepelt a dologban — gondolom be is csukták!

SIBYLL: Igen, igen, így volt! Aztán meghalt az apám — aztán férjhez mentem Adenau báróhoz! Maga tudja, hogy milyen szerencsétlenül járt szegény?

VASS: Igen! Ott voltam a versenyen, mikor a szerencsétlenség történt!

SIBYLL: És nagyon szép cikket írt az árok akadályok ellen! Aztán szegény özvegy maradtam. A gazdag nagynéném nem sokat törődött velem, mert haragudott az apámra.

Falun, Gödöllön, visszavonultan éltem és ha megszorultam, anélkül hogy kértem volna — az én pajtásom, mindig tudta, hogy mikor kell segíteni — gyakran segített rajtam! Adósa lettem! Aztán hirtelen meghalt a nagynéném és gazdag lettem! Ha jól emlékszem, azon az árverésen, mikor az egyik házát, amelyikben lakott, mindenestül eladtam, ön is vett egy képet.

VASS: Igen, egy nagyon szép tájképet vettem! Most is nagy becsben tartom!

SIBYLL: Ennek a háznak a vételárából fizettem ki az adót, meg nem tudom miféle más terheket és — az adóságaimat! És ebből a vételárból adtam vissza Weér Endrének azt a huszezer koronát, amivel neki pár év alatt adósa lettem és abban a levélben, amelyet ön kinyomtatott, köszönte meg nekem Weér a huszezer koronát. Ez az igazság!

VASS: Nagyon meglepő körülmények! De — hiszen ez lehetetlen! Az a levél Nizzába érkezett!

SIBYLL: Igen! Én akkor Hammerstég gróf-

nővel Nizzában töltöttem néhány hónapot és ő oda írta nekem azt a levelet.

VASS: De kérem, az a levél más kezekben volt!

SIBYLL: Az lehet! Én elvesztettem a levelet és nem tudom, hogy mi történt vele! Lehet, hogy megtalálta valaki! Kérem, adja vissza a leveletem!

VASS: A levelet! Különös! Valóban nagyon különös!

SIBYLL: Már most kedves szerkesztő úr — ugye? Most már bizonyos, hogy Weér Endre miatt senki sem lett öngyilkos, mert az az asszony aki neki a pénzt küldte, én voltam, és hogy az az asszony, akinek azt a levelet írta — az is én voltam.

VASS: Bizonyos! Bizonyos! Én elhiszem — mert a báróné mondja. Igen, kénytelen vagyok — én elhiszem!

SIBYLL: Maga olyan jó — adja vissza a leveletem!

VASS: A levelet akarja? Hát persze. Igen. Ha az a levél a báróné levele — én nagyon szívesen visszaadom!

SIBYLL: De én még ma szeretném . . .

VASS: Igen, még ma elküldöm.

SIBYLL: Köszönöm! Most még csak arra kérem, (egy asztalfiokból kivesz egy írást és borítékba teszi) hogy ezt a levelet, melyben az foglaltatik, amit most mondtam, a lapjában még ma tegye közzé. Látja, a nyilvánosság elé lépek, majdnem amunkatársa vagyok, mert hát (alevelet Vassnak adja) a lelkiismeretemnek tartoztam ezzel a lépéssel. Remélem, hogy ön helyesli amit tettem, mert alkalma van egy mélyen megbántott embernek elégtételt adni. Ön felette áll a kicsinyességnek, ön, aki a közérdeknek olyan bátor harczosa!

VASS: A báróné érveivel szemben nincsenek fegyvereim!

SIBYLL: Nagyon köszönöm! Ugye nem veszi rossz néven, hogy ezt a levelet valamennyi lapnak megküldöm?

VASS: Ha elhatározta, bizonyára meg is teszi! A báróné erősebb mint én, nem szabad rossz néven vennem!

SIBYLL: Én csak egyszerű asszony vagyok és nem vagyok erős. Ugyan mit tehet egy

gyöngé asszony! Hát megígéri, hogy ma este kinyomatja a leveletem?

VASS: Bár kissé kellemetlen — de a báróné nyilatkozata kötelez. A levelet minden commentár nélkül még ma közölni fogom.

SIBYLL: És én a hálámat azzal fogom leróni, hogy a Lady Curson punch receptjét megsugom magának! De el ne áruljon senkinek! Megígéri?

VASS: Báróné! A discretiónra számíthat!

SIBYLL: Köszönöm — isten áldja!

Vass kimegy.

PFANN GERALDINE: Sibyll! Hiszen te angyal vagy! Tehát így történt!?

SIBYLL: Igen, így volt!

BÁNHEGYI ALBERT: Soha sem fogom elfelejteni ezt a szép bátorságot!

Bánhegyi Albert elmegy.

GÖMÖRY BÉLÁNÉ: Jó pajtás vagy édes Sibyll és én bámulom a bátorságodat!

SIBYLL: Tudod Rozel, én igen szegény voltam, engem is mindenki elhagyott és így

nekem mindent, még a kötelességeimet is szabad teljesítenem!

SZENDREY MARIANNE: Nagyon szép! Igen, jól teszed, hogy nem törödöl a világgal!

PFANN GERALDINE: Ez minden esetre a leghelyesebb, ha az ember teheti! Te mindig nagyon önálló voltál!

SZENDREY MISKA: Tehát igaza volt Sibyll! Bocsánatot kérek! Endre barátnéjának nincsen bajusza és nem is kövér, hanem a legszebb, a legbájosabb és a legbátrabb valamennyi dáma között.

SZENDREY MARIANNE: Nagyon köszönöm, hogy itt lehettem ennél a szép jelenetnél. Mindenki el lesz ragadtatva — még Hanna is! Pá édes Sibyll! Ma persze idehaza maradsz?

SIBYLL: Azt hiszen igen!

Szendrey Miska és Szendrey Marianne elmennek.

GÖMÖRY BÉLA: Én is köszönöm, hogy itt lehettem!

GÖMÖRY BÉLÁNÉ: Tudod, el vagyok ragadtatva! Én már azt hittem, hogy az önfel-

áldozó asszonyok kihaltak! Igazad van, ne törödj senkivel a világon! Pá drágám!

Gömöry Béla és Gömöry Béláné elmennek.

ALBERT LUCY: Sokat tanultam tőled! Te persze elutazol holnap?

SIBYLL: Nem! Olyan szépek a rózsák! Én itthon maradok!

ALBERT LUCY: A viszontlátásra!

Albert Lucy elmegy.

PFANN GERALDINE: És mondd csak Sibyll — Hanna tudja azt amit ma érte tettél?

SIBYLL: Még nem!

PFANN GERALDINE: Ha találkozol vele, add át neki részvétemet és egyben szerencse kívánataimat! Neked pedig gratulálok a pajtásodhoz! Add ide a fejedet édes! (megcsókolja a homlokát) Pá édes kis Sibyll!

SIBYLL: Nagyon örülök, hogy eljöttél!

PFANN GERALDINE: Hozzád mindig örömmel jövök. Te mindig a kedves kis Sibyll vagy. Most is milyen kellemes meglepetést szereztél nekünk! Pá, pá édesem!

Pfann Geraldine elmegy.

Sibyll a két kezével elfödi az arcát, egy-két pillanatig nyugodtan áll, aztán fáradtan, kimerülten egy karosszékbe ül, behunyja szemeit és mélyen felsóhajtva mondja:

SIBYLL: Végre elmentek!

Weér belép.

WEÉR: (Sibyllhez megy és megcsókolja a kezét, aztán gyöngéden czirógatja az arcát, miközben beszél) Kifáradtál édes Sibyll! Mikor jöttem, Bánhegyi elfogott a parkban. Jó fiu. Lelkesedéssel beszélt rólad és mindent elmondott!

SIBYLL: Nem mondott el mindent! Nagyon bántottak, csúfoltak!

WEÉR: Az erény szent nevében kegyetlenkedtek veled — miattam.

SIBYLL: És mosolyognom kellett! De én mégis erősebb voltam mint ők. Ami utunk most szabad és nem kell többé álarczot viselnünk. Nekem is hinni fognak és csak ők hárman tudják — — de ők majd hallgatnak.

WEÉR: És megvetnek engem.

SIBYLL: És engem is, de én ezzel nem törődöm. Majd elmegyünk — messze, hiszen

annyi bűvő hely van a világon. Elfelejtének minket és mi csak egymásnak fogunk élni.

WEÉR: És mégis — most nem tudok örülni.

SIBYLL: Huszonnégy óra! Nagyon hosszú idő. Kifáradtunk.

WEÉR: Igen — és most úgy látjuk a meztelen valóságot, amint van. Kiméletlen és brutális. A paroxysmus elmúlt és én józan lettem. Utjában vagyok az embereknek, felesleges lettem és el kell mennem.

SIBYLL: Még nem! Még dacolni kell velük és bátran a szemébe kell nézni mindenkinek.

WEÉR: Igazad van! Ordítani kellene, verni kellene a mellemet, de nem bírom. A te elszántságod lefegyverez és én gyöngé, gyámoltalan gyermeknek érzem magam.

SIBYLL: Szeretlek Endre! A szerelmem adta az erőt és most csak a te gyöngé asszonyod vagyok.

WEÉR: Te volnál gyöngé. Te!? Nem tehetek róla, érzem, tudom, hogy méltatlan vagyok hozzád. Valami szennyes mélység van közöttünk, ezt a mélységet érzem és ez a

mélység hív, vonz engem ellenállhatatlan erővel vonz, el kell bujnom, el kell mennem! Te nagyon szép vagy, te nagyon nemes vagy, te nagyon tiszta vagy — és én szégyellem magamat!

SIBYLL: Endre! Szeretlek!

WEÉR: Az a piszkos mélység — és te csupa ragyogás — tiszta fény! Nem — nem vagyok hozzád méltó. Én szégyellem magamat.

Teréz belép.

TERÉZ: Hammerstég Hanna grófnő!

SIBYLL: Azonnal — majd szólok.

Teréz kimegy.

SIBYLL: Menj, menj, gyorsan a könyvtár szobába!

WEÉR: Még ez is! Hát mit akar?

SIBYLL: Nem tudom. Majd hívlak!

WEÉR: Ne válass soká — nem birom elviselni!

Weér a jobb oldali ajtón kimegy.

SIBYLL: (kinyitja a középső ajtót és elébe megy Hannának)
Hanna kérlek bocsáss meg, de egészen váratlanul . . .

HANNA: (utcai ruhában, nagyon izgatottan belép) Őriztek — szöknöm kellett a házból — egy pillanatra, kérlek, beszélnem kell veled.

SIBYLL: Mi történt? Ül le . . .

HANNA: Sibyll, kérlek, megteszek mindent, mindent! Igazad van, Endrét meg kell mentenem! Látod, alig tudok beszélni, kérlek, én nem tudok gondolkodni, nem tudom, hogy mit írjak, kérlek, segíts, mindent megteszek, segíts, kérlek segíts!

SIBYLL: Hát most mindent meg akarsz tenni!

HANNA: Igen; írk kérlek helyettem, vagy diktálj, én mindent aláírok. Segíts, Endrét nem lehet, nem szabad elhagynom! Meg kell mentenem!

SIBYLL: Én már megtettem helyetted!

HANNA: Mit? Mit tettél?

SIBYLL: Az összes lapoknak megírtam azt, amit neked kellett volna mondanod.

HANNA: Köszönöm Sibyll! Hát meg van mentve!

A parkból egy lövés hallatszik.

SIBYLL: (az ablakhoz megy és egy pillanatig megdöbbenve néz a parkba, aztán hirtelen megfordul és a rémület kifejezésével mondja) **Meghalt!**

HANNA: Ki halt meg!?

SIBYLL: (Az utolsó szót fölényes, hideg erélylyel mondja, aztán meghajtott fejjel a középső ajtó felé megy) **Az urad!**

HANNA: (Térdre esik és imádkozik)

Függöny

OSZK
Országos Széchényi Könyvtár

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár

OSZAK

CSENDES LIPÓT
könyvnyomdája
TEMESVÁR

